

DAS ZEITACER.

יוצא אחת בשבוע.

Krakau, 19 December 1901.

גליון 49.

קראקא, ט' טבת תרס"ב.

חברת "אחיאסף".
המ"ל :

תכו הענינים:

אליהו חיים רחלין.
ש. ב"ד.

ח"י קצנעלסאן.
אליהו חיים רחלין.
י"ל ברוכוביץ.
יהודה שטיינבערג.
שופר.
א. ל. מיניץ.

הביננו!
בארצות המערב. מו.
השקפה על דברי המדינות.
מאורעות ומעשים.
מכתב אל העורך.
תקופת הבקרת (סוף).
נגינה (שיר).
שיחות חסידים. א-ד.
בקרת: למען אחי הקטנים.
מעט זכרונות (פליטין).

תנאי החתימה:

באוסטריה-האונגריה:

לשנה 14.— קראנען.
" לחצי שנה 7.—
" לרבע שנה 3.50

ברוסיה:

לשנה 6.— רו"ב.
" לחצי שנה 3.—
" לרבע שנה 1.50

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה 12 מארק.
באנגליה " 12 שילינג.
בשאר ארצות לשנה 17 פראנק.
" ישראל " 15

מחיר כל גליון 15 ק', 30 העל.
בעד הילוף הכתבת 20 ק'.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קטנה פשוט 20
הילה, 10 קופ'.

כתבת "הדור":

בשאר ארצות:

Administr. „HADOR“, Krakau, Gertrudy 16.

ברוסיה:

Verlag „Achiassaf“, Warschau, Postkiste 25.

1902

חתימה על מכ"ע

הפליין, הצפירה, עולם קטן,

ОСХОДЪ, БУДУЩНОСТЬ,

WSCHÖD, DIE WELT, OST UND WEST,

L'ECHO SIONISTE ועור,

מקבל בית מסחר הספרים אשר לחברת "אחיאסף"

בווארשא

רחוב טווארדא נו' 6.

№ 5. הקטלוג

מכל הספרים

הנוגעים לשאלות הלאומיות והציוניות

ואשר נמצאים למכר

בבית מסחר הספרים

של חברת "אחיאסף" בווארשא

יצא לאור, ונשלח

== ח נ מ ==

לכל החותמים

עם גליון "הדור" № 47.

עם איז הערויס פון דרוק
און צושיקט צו די אבאנענטען

„דער יוד“ № 50

אינהאלט:

(א) וואָס זאָל טהון די יודישע קאָלאָניאַלכאָנק?

ד"ר ז. ביחאווסקי.

ש. ראָזענפֿעלד.

י. ל.

מ. היות.

(ב) די סטודענטען-אסיפה.

(ג) פאָליטישע איבערויכט.

(ד) צווישען אונז גערעדט.

(ה) די יודישע וועלט.

(ו) אלגעמיינע וועלט נייעס.

(ז) דאָס שיפֿעלע. נעדיכט.

(ח) ישראל'יק דער טשוגענער. ערצעהלונג.

מענדעלי מוכר-ספרים.

(ט) צו די בילדער.

שלום-עליכם.

(י) קליינע מענשעליך. פֿעלעטאָן.

אבאנענט פרייז: אין עסטערייך-אונגארן: יעהרליך 12 קראָנען, האלב-
יעהרליך 6 קראָנען, פֿערטעליעהרליך 3 קראָנען. אין רוסלאַנד: גאנציעהרליך
5 רובל, האלביעהרליך 3 רובל, פֿערטעליעהרליך 1.50. אין דייטשלאַנד:
יעהרליך 10 מאַרק, ארץ ישראל: 12 פֿרנק אנדערע לענדער 15 פֿרנק,
אמעריקא און ענגלאַנד 10 שילינג.

Издаелство Ахiасафъ, Варшава.

ה ש ל ח

מכתב-עתי חדשי למדע, לספרות ולעניני החיים.

העורך: אשר נינצברג.

המול: חברת „אחיאסף“.

שנה ירביעית

יצאה לאור החוברת העשירית

וזה תכן עניניה:

- (א) החלמוד (סקירה כללית ז).
- (ב) חקי יחוקאל ביחוסם אל תורת משה (סוף). ד"ר ש. קרויס
- (ג) רשימות אמן עברי. (חמשך). ראובן בן מרדכי בריונין
- (ד) הדת והלאומיות בזמרת הקודש. פ. סינקאווסקי
- (ה) ערות להונתן (מלואים למאמר „אמת ליעקב“). דוד כהנא
- (ז) לעת ערב (שיר). בן-ציון
- (ז) מן המערב (שיחות ספרותיות ז). ד"ר ש. ב.
- (ח) ספרותנו (ה). יוסף קלוזנר
- (י) השקפה כללית (XVII). עברי
- (י) ילקוט קטן (מ). אחר העם
- (יא) ענינים שונים (החסרות ולמוד התורה, מ. רייזין). — הוראת בעל דין.
- (יב) תלמודי.

מחיר החתימה לשנה: ברוסיה 6 ר"ב, באוסטריה-הונגריה 16 קראָנען,
כאשכנז 13 מאַרק, בשאר ארצות 17 פֿראַנק, בארץ-ישראל 15 פֿראַנק
לחצי שנה: חצי המחיר הנ"ל.

לחותמים על השלח' ויהדורי' ביחד יוכל המחיר בשני רי"ב, וישלמי
לשנה 10 רי"ב, לחצי שנה 5 רי"ב, לרבע 2.50 רי"ב.

כתבת השלח:

Издательство „АХIАСАФЪ“ Варшава.

Die Welt

Zentral-Organ der Zionisten, erscheint am
Sitze und unter Aufsicht d. Actions-Comités
zu Wien an jedem Freitag und bringt zu
allererst authentische Nachrichten über die
zionistische Bewegung u. die Colonialbank.

ABONNEMENTSPREIS für RUSSLAND:

Ganzjährig Rub. 7, 1/2-jährig Rub. 3,50, 1/4-
jährig Rub. 1,75. Für Inserate: die 4 Mal
gespaltene Petitzelle 10 kop.

Unsere Agentur für Russland hat der
Verlag „Achiasaf“, Warschau.

Die Administration „Die Welt“ Wien IX
Türkenstr. 9.

הדור

יוצא אחת בשבוע.

המיל: חברת "אחיאסף".

תנאי החתימה:
באוסטריה-אונגריה:

לשנה . . . 14. קראנען
לחצי שנה . . . 7.
לרבע שנה . . . 3.50

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה . . . 12 מארק
באנגליה לשנה . . . 12 שילינג
בשאר ארצות לשנה 17 פֿרנק
בארץ ישראל . . . 15 פֿרנק.

ברוסיה:

לשנה . . . 6. רו"ב
לחצי שנה . . . 3.
לרבע שנה . . . 1.50

מחיר כל גליון 30 הילר, 15 קופ'.

בעד חילוף הכתבת 20 קופ'.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קטנה פּיט 20
הילר, 10 קופ'.

Erscheint jeden Donnerstag.

Krakau, 19 December 1901.

Nr. 49 — גליון מט

קראקא, ט' שבט תרס"ב.

הַבִּינְנִי!

עצם התייחסותו אל שאלתנו הלאומית. מתיחס הוא אליה כאיש המחויב בדעה הדימוקרטית. הוא — עממי. ואולם מהלך-מחשבותיו של העממי הלא ברור ומוכן. העממי עצמו אין לו כל רצון מסומן, כל תביעה מובלטת, כל שאיפה חיה, מלבד זה שהוא נמשך אחר הרוב של אחיו ומתאחד עמהם. לו לעצמו, להיהודי העממי, אין היהדות יקרה בתור דבר ממשי השייך רק לו; הוא — היסטורן; דימוקרט-היסטורן. מלא חשק להקריב את עצמו על מזבח הטובה של הכלל; לו אין גם כל זכות להדניש את החביב עליו, הוא אינו אלא נקודה אחת של הכלל הישראלי, ורק הודות לזה שהכלל הישראלי דורש גם את רעת השפה העברית ותולדותיו של ישראל, מחויב הוא, היחיד, להמציאה לו. אם יבוא יום והכלל הישראלי יסלק את ידיו מקניינו הלאומיים. אם יבואו הימים הנוגים, אשר בס לא תשמע עוד הברה עברית, ולא תחודש עוד מלה עברית ולא יושר עוד שיר עברי ולא תשתפך עוד תפלה עברית — לא יכאב לב העממי; הוא לא ידניש את עצמי נוף, לא יתפלן, לא יתרגז, אלא יתבונן במעשי עמו ויסתגל אליהם. העממי העברי עובד עכשו בתוך עמו מסני שעבודתו זו יותר פוריה — מנקודת-המבט של "התועלת הכללית" — משהיתה בכל ספירה אחרת. זוהי השקפתם של העממיים, שאין הלאומיים יכולים להשלים עמה. הלאומי מתיחס אל היהדות באופן אחר לנמרי. הלאומי האמתי חביבה מציאותו של העם הישראלי מכל דבר. הלאומי האמתי רועד להרעיון הנורא הבא עתים לבעתו ולהכאיב את לבבו לאמר: הנה ימים באים ולהעם הישראלי אין זכר ואין שארית. לאומיותו של הלאומי היא חלק האני-האינדיבידואלי שלו. הלאומי — עברי הוא בהחלט. אלו נזרה חס ושלום כליה על כל עמו, היה נשאר הוא עצמו מוצק כחלמיש צור מחויב בעבריותו ומת בה, הלאומי אינו יכול להסתפק במצב הסתכלות נרודא. הלאומי נמצא במדיה ידועה באותו המצב שבו ימצא האוהב הרואה את נסיסת אהבתו; הוא אינו מתיאש אפילו רגע אחד קטן; להוט הוא אחר היקר לו ואינו מאמין באפשרותה של כליה של זו עד הרגע האחרון. מלעיש הוא אותה בשביל כן סמים שונים, מעורר הוא אותה, ולעתים מחזיר הוא אותה, הודות לזה שהוא דואג לה כל כך, לאיתנה הראשון. במצב כזה היה נמצא ירמיהו, זה המקונן הגדול, שהיה רחוק כל כך מן היואש; בעל-הבכי הזה, שהיה מוריד דמעות חמות והן משקות את שרמת ישראל העוובה,

בשעה שקרא הד"ר ברנפלד את קריאתו, זו הקריאה של יאוש, לאמר: "חושש אני, כי עוד יבוא יום שאצטרך להוכיח באותיות ובמפותים כי שתי פעמים שתיים הן ארבע" ("הדור", גליון 44). נדמה לו, כנראה, שאותו הקהל העברי הקורא את דבריו עורו נמצא גם בימינו בבחינת ילד לומד, המצפה אך ורק להוראתם של מוריו המערביים. זוהי טעותו העיקרית של הסופר הנכבד, שממנה כבר מסתעפות כמה וכמה שגיאות אחרות. ה' ברנפלד רוצה בכל נפשו בתחית ישראל; זוהי אחת הודאיות שאינן צריכות לראיה. בתור אוהב אמתי של עמו הסובל, שואף הוא לביטול ההתאבנות של לב העם הזה, להחלשת ההשפעה של ה"ספר" על חיי העם הישראלי, להתחדשות החיים הללו, להרחבתם, להטבתם וליפויים; מקוה הוא לאותו היום הגדול, שבו יהיה העברי כאחד האדם; מיחל הוא לאותה השעה הרוממה, שבה יתישר חוט השדרה של אחיו, יחלוף, יתעופף מכש-החרדה מעיניהם התועות, ויאברו הקמטים המשרדים את מצחם; רוצה הוא בעברים בריאים מלאי מאויים גדולים, תשוקת חריפות וכחות אבירים. מנקודת-המבט הזאת, שאין שום עברי הרבק כעמו יכול לכאורה, להתנגד לה, הוא משקיף על פעולות העסקנים הצבוריים השונים שבעמנו ומחזה את דעתו עליהן. מנקודת-המבט הזאת הוא מרים אל על את ערך העבודה של אלו המכניסים לתוך שררות עמנו הנמוכות את אנוקת ההשכלה של זמננו, את הבנת-החיים ההיות, את השנאה להמנהגים הדתיים המעכבים את פדות נפשן, ואת יתר הקנינים הנשמיים והרוחניים המסמנים את צורתו של האדם התרבותי. מנקודת-המבט הזאת מסתכל ה' ברנפלד גם בדעותיו של אותו החוקר, שאינו מסתפק בתרבות אנושית פתח למען ישראל, ודורש קודם כל את פדות הנפש הישראלית ואת תחית הרוח הישראלי, ואינו מוצא ברעות אלו אלא חרושן, כלומר את מקוריותו בלבד. מנקודת-המבט הזאת היא מבקר גם את השקפותיו של אחד מסופרינו ומנלה בהן את נשית העברי לפלפול, את החידוד המסוכן ואת ה"העמקה" של החסידות, ששעת אמירתה שעת בין השמשות היא וקהל שומעיה הם "יחיד מנולה". אכן גם את יסודה של נקודת-המבט הזאת אשר לה' ברנפלד אנו מוצאים במאמרו האחרון, אשר עליו אנו דנים. מנלה הוא לנו שהוא "מתיחס על כת העממיים", וזה מפיץ אור גם על

העולם, הוא אינו מרגיש שהוא עצמו משתדל להתיחס לכל הסובב אותו באיזו אבייקטיביות שאין כל בריה שכיחית יכולה לעמוד בה. האין גם צורתו הספרותית הוא אחד המחזות של חיינו שאינם נורמליים? האין הוא מראה לנו, שבשעה שהאינדיבידואליסטים שבנו אינם מוצאים מרגוע לנפשם עד שהם נעשים דיקדנטים, חושבים הדימוקרטים שלנו את עצמם ליוצאים ידי חובתם — למי? — רק אז, כשהם נעשים „לוח חלק“? —

ואני לא להיות למתנגד לה' ברנפלד כתבתי את מאמרי זה. שמא נגעו דברי במקום איזה פצע או איזה קרע שבלבבו, אני מצטער ומצטער; שמא נגעתי מבלי משים בכבודו, היקר לי, אני מתחרט ומתחרט; כי לא זו היא כוונתי ולא זו היא מטרת. אני דורש מן הד"ר ברנפלד שיתיחס אל כל האמור כאן בעיון המתאים לחשיבות הענין, אני דורש ממנו שירד רגע אחר מנברו של ההיסטורי, שינסה לחדור לתוך הלב החי של המון האינטליגנטים העברים שלא הגיעו ואינם יכולים להגיע לפי טבעם למדרגת היסטוריים, ושיברר את דבריו ואת השקפותיו, אם אנכי, אחד מקוראיו, ולא רק אנכי, כי אם רבים איננו מבינים אותם כהגון.

הבינו!

אליהו חיים רחלין.

בארצות המערב.

מו.

יפודי „החברה היהודית“ בארצות המערב — זהו חוון יקר וחשוב, וראוי להתבונן בו בדיוק ובכובד ראש. היהודי נחץ מטבעו בכשרון חברתי, ותשוקתו להיות בצותא היא גדולה וחזקה. מטעם זה הצטיינו תמיד בחיים חברתיים כבויים, אפילו בזמן שהיו כלואים ומסיגרים בין חומות הניטו. בזמן ידוע קודמת החברה היהודית לחיים החברתיים של עמי הישוב, ואפילו של העמים הקולטוריים במערב אירופה. ולא זו בלבד, אלא בעוד שהיו החיים החברתיים בין שאר העמים רק קניין של הספירות העליונות, הנה בישראל נברו אלו כמעט בין כל הכתות הסוציאליות. במקצוע זה דומה היהודי לשכנו הגרמני — כאשר ידמה לו עוד בכמה פרטים. ידוע הפתגם, שאם יזרמנו עשרה גרמנים אל מקום אחד, מיד הם מיסדים אויו „חברה“. כדומה לזה עושים גם היהודים, ודבר זה יכולים אנו להניד בשבחם. בכל ארצות פזוריהם הם מתאחדים ומדרווגים זה עם זה. וכמה מעלות טובות עלינו למדה זו, שהצטיינו בה אחינו.

ואולם החיים החברתיים הקבועים מקבלים צורה קבועה לפי נמוסי המקום והזמן. בערים הגדולות אשר באירופה נמצאה בלי ספק חברה סוציאלית יהודית, אשר עדיין לא הספיקו המאורעות לכלותה ולבערה מן הארץ. לכאורה היה נראה, כי בהיות שנתקבלו היהודים כבר אל החברה הסוציאלית הכללית אין עוד מקום לחברה יהודית. ואולם זהו רק עפי השיטה הלמודית, אבל החיים דורשים את תפקידם, ובהיות שאין החברה הכללית מספקת לאחינו (גם בארצות המערב) די צרכם לחיים חברתיים וצבוריים, בעל כרחם הם מחזיקים בחברתם המיוחדת להם. עוד היום יחוש היהודי רגש של גריות והתנכרות לשכנו הנוצרי; כשימצא זה בחברתו, הוא מרגיש כי איש זר במסכתו, ואז יוהר וישמר בכל מוצא שפתיו. ואולם כשיזדווגו רק יהודים במקום אחד, שוב הם חשים, כי הם „בנים לבין עצמם“, וזו תהיה שיחתם ומנינתם באופן אחר לגמרי. בשעה כזו היהודי בתוך

רק דמעותיו של הנביא הענק הזה, רק אכזותיהם של בני-גילו, קצפם, התמרמרותם, הם שהצילו את ישראל מחרלון! לאומיים כמו אלה הם שבוראים את נצחיותם של חיי עמם ההיסטוריים! — לאומים כמו אלה בעלי רגש הם, ומפני כן אין עוד הדימוקרטיזם שלהם שלמה. היהדות חביבה עליהם לא מפאת היותה נחלת הרוב, כי אם מפני שנפשם הם קשורה בה בעבותות; הם מתחשבים במציאות עמם לא מפאת היותה עוכרא היסטורית, כי אם מפני שהעדרה של המציאות הזאת היה מוריד את עצמם לשחת; הם והיהדות — חדא היא, הנה כן, אחרי הכלישי את ההבדל העצום שבין מהלך מחשבותיו של העממי וזה של הלאומי, לא יקשה עוד, כמדומני, להבין את ה„העמקה“ של תנועתנו הלאומית (המתחלפת לעתים, מפני חוסר הדיוק, בטרמין ה„ציוניות“), אשר אותה דורשים אותו הסופר שאמרתי למעלה וחבריו. הלאומי הישראלי אינו מרמה כלל את עצמו; הוא יודע שכשם שכבר אבדו כמה אומות ונטררו מן העולם, כך אינו מן הנמנע שגם ישראל יהא הולך וכלה מאליה, וכשם שהפרטי אינו מסתפק בהכרת אפשרותה של מיתתו, אלא שהוא מתירא מפניה ומשתדל להרחיקה, כך גם הלאומי בנוגע לעמו. בשעה שהוא יושב על אדמתו בתוך אחיו, הוא שומר את חבל האדמה הזאת, המנינה על קיומו של עמו, אבל בשעה שהוא גולה בתוך אחיו הפזורים, הוא דבק בחייו הרוחניים של עמו הנע ונד, ועושה מהם מנן „אניות“ הלאומית. זוהי הפסיכולוגיה של הלאומי הישראלי, והי' ברנפלד, שאינו אלא עממי, כהודאת עצמו, חנם טוען עליה. הלאומי אין די שמכניסים לרשות עמו את הציביליזציה של זמננו לכל דקרוקיה ופרטיה; בסתר לבבו הוא מצטער ומספק: שמא יתנבר החדש על הישן, שמא תכלינה כל אותן הסגולות המיוחדות המציינות את עמו, והיה סוף סוף „שם שנתרוקן מתוכו“ וירד מעל כמת ההיסטוריה אבל והדל אונים; הלאומי נמצא בשעת מחשבה זו בכחינת אוהב הרואה את אהובתו החולה שבה לאיתנה ודבקה בין כך ברופא המרפא אותה; מצד אחד הוא מלא עונג למראה רפאותה ומן הצד השני אי אפשר שלא תאכל בו אש הקנאה לרעהו המתחרה בו. כך מתיחסים אנשים חיים לעובדות החיים, ואם מוצא ה' ברנפלד ברעותיו של אותו הסופר החוקר, שאמרתי למעלה, אריסטוקרטיזם מרובה, הנה עוד גדולה האריסטוקרטיזם המדעית ברעותיו של עצמו; דעותיו של ה' ברנפלד אריסטוקרטיזם הן לגבי קהל האינטליגנטים שלנו, שלא כלם זוכים למעמד הנפש של ההיסטורן-הדישירמיניסט, אשר הכל אחד לו. הן אמנם שואפים האינטליגנטים הללו להעמקת הציוניות, או התנועה הלאומית, ולהרחבתה, אבל לא באותו המובן שה' ברנפלד מכריחם לקבלו מבלי שתהיה לו כל רשות לדבר זה. הוא מוציא דבה על המעמקים האלה ואומר שהם רוצים להפוך את ה„ציוניות“ לאיזו „שיטה“ מוגבלה, לנחלת יחידים, ובאמת אינו כן. הם רוצים להחיות את נפש עמם השדודה, הם רוצים להפיח רוח חיים בכל אבר ואבר של העם המדוכה הזה, אבל הם אינם רוצים לזרוק את הילד עצמו בשעה שהם שופכים את המים העכורים של האמבטי. דוקא הם הם אלו הרוצים בתחית הכתות הנמוכות שבעמם, בהוצאת אלו מתחת עול התקיפים, אבל הם, מפאת היותם לאומיים, אינם יכולים, בשעה היסטורית כזו שלאומויותם נמצאת בסכנה גדולה, לעשות קטנה או גדולה טרם היותם בטוחים שפעולותיהם אינן חותרות מחהרת תחת קיומם בתור עברים בכלל. ועד שה' ברנפלד מבכה את העדר החיות בעמנו „שניטל ממנו טעם החיים“ ואין הוא כבר יודע „ליהנות מן

שני במעלה הוא התואר "פרופיסור" או "יועץ סתרי הרפואה", יועץ רמפשימ" וכדומה. ואולם ראוי לדעת, כי אין החברה היהודית מכבדת את המשכיל והמלומד בפני עצמו, אלא אם גדול כבודו בעיני העמים — או אם יש לו תורה וגדולה במקום אחר. על הרוב הדבר כן, איש יהודי מניע למעלה "פרופיסור" שלא מן המניין, כלומר שיש לו התואר הזה בלי קבלת פרס מאוצר המלכות ונס אין לו שום דעה בכל הנוגע להנהגת האינטרסטה; אבל על פי תארו יזכה לשירוף הנוף, ואז — מיד יקבלוהו אל החברה, יען הוא חתן המלך, על פי הכלל: מאן מלכא עשירא. אם על פי המקרה וההודמן יזכה חכם יהודי לכבוד ולשם מצד עם הארץ — אז יכבדוהו גם היהודים על פי "עדותם", אפילו אם איננו בעל נכסים. הפרופיסור היהודי, אם איננו גם עשיר, כאין נחשב בעיני החברה היהודית, אבל את הפרופיסור הנוצרי יכבדו מאד. כבר אירע, כי פרופיסורים נוצרים סמכו ידיהם על רבנים צעירים והעידו עליהם לפני שלטון הקהלות, כי ראויים הם לשרת בקודש. ערות כזאת עושה תמיד רושם, ומעולם לא נעזו שלטון איוו קהלה לסרב לגדולים כאלה, מעשה בערה אחת גדולה שמנו לרב את אחר הצעירים. אשר ידועתו בחכמת היהדות מעטה ורלה מאד. ופעם אחת נודמתו לפונדק אחד עם אחר הפינסים ושאלתיו לתומי: מי זכה אחכם במציאה זו? ועל זה השיב לי גם הוא בתום לב: פלוני הפרופיסור העיד לנו, כי הצעיר המרובר הוא בעל כשרונות טובים וראוי לאותה אצטלא. וראוי לדעת, כי "פלוני הפרופיסור" מצוין בשנאתו ליהדות, ובספריו דבר בננותה, ועם כל זה עדותו נאמנת לנו, ועליה נסמך במני רבנים.

אמת הדבר, כי בימים האחרונים הולך שער הפרופיסורים שלא מן המניין, ובקושי הם זוכים לשירוף הנוף, ולא כבימים הטובים הראשונים. העשירים המיפלנים בישראל נמנעים כעת על פי הרוב לקחת לבנותיהם איש מלומד, שהוא "פרופיסור" שלא מן המניין, אלא מחששים הם אחרי פקיד חיל הצבא או בעבודת המלך. כשיזכה יהודי במציאה כזאת, או מוב מאליו, כי בתו מחויבת להמיר רתה, מפני שהוא מן הנמנעות, כי ישא פקיד בחיל המלך או נושא משרה מדינית יהודית, ורק בקושי התירו לו שיהיה חותנו יהודי ויתן לו מעותיו. וכבר אירע כברלן כמה פעמים, שבת עשיר יהודי נשאת לאיש גדול וחשוב, מהם ובתחלה המירה דתה בחשאי, ואחרי כן סדרו לה קדושין בבית התפלה המפואר הנקרא על שם הקיסר הישיש ווילהלם. אחרי כן כרו לכבוד האורחים כרה גדולה, ובל פרשת גדולת החג והסעודה היתה כתובה על עמודי מכה"ע המדיניים, ואז — שושנת יעקב צהלה ושמחה! היהודים מתעברים על המרת דת, אם איש עני המיר, אבל לעשיר מוחלין כל עונותיו, ובפרט אם עלמה יהודית נשאת לאציל גרמני, אשר אבותיו נמנו על "נוסעי הצלב". כנסית ישראל כלה הרנישה את הכבוד הגדול שנעשה לו במאורע זה. פלוני המיר דתו, רגילים לאמור על איש פשוט, ומה הועיל לו זה? כדי להשיג משרת, מלמדי בבית הספר להממשלה — או לאותה בושה! ואולם פלונית בת ישראל המירה, כדי להנשא לאציל גרמני — אשריו ואשרי חלקו!

יהודי עשיר, אשר השיא את בנותיו לפקיד הצבא, ולפיכך יש לו מהלכים בבתי החשובים והכבדים, זה יעמוד במרום המדרנה בחברה היהודית.

ש. ב. ד.

השקפה על דברי המדינות.

(הסכסוכים בועד המדיני באוסטריה. — הוכחים על דבר שער המכס בגרמניה. — פתיחת הקונגרס בווינגטון. — שאלת כניסת הגרים באמריקה. — הצעות לעצור בעד האנרכיסטים. — הסכסוכים באמריקה התיכונית. — תעלת פנמה.)

עניני הועד המדיני בממלכת אוסטריה יגיעים עוד מאד, ומיום ליום אינם יודעים, מה יהיה למחרתו. כבר נראה, כי לעת עתה רפתה

ביתו ואינו חש שום אונס מוסרי ורוחני. הוא מדבר כאשר עם לבו בלי פחד ומגור וכלי משוא פנים, וזוהי בכתות הבינוניות; ואולם גם בכתות המשכילים והמלומדים יחום היהודים אל שכניהם הנוצרים זה הוא, אני בעצמי נוכחתי כבר פעמים אין מספר, כי אם יודמנו איוו משכילים, היהודים ונוצרים, אל מקום אחד, תהיה עפי הרוב שיחתם עידהיהרות והיהודים, והיהודים ילמדו סניגוריה על דתם ומולדתם. פעמים אין מספר קצפתי על זה וגמרתי בדעתי, לבלתי התערב עוד בשיחה כזאת, אפילו אם ישפלו על היהרות שקרים וכזבים כאות נפשם. ואולם לא די, כי לא עמרתו בדבורי, אלא כמדומה לי, שכמה פעמים הייתי אני בעצמי המתחיל בשיחה כזאת. חשים לנו היהודים, כי אם נתחבר למשכילים נוצרים, מחוייבים אנו להתנצל על היהרות וללמד עליה זכות. החבור בין יהודים ונוצרים איננו טבעי לעולם. ורק בכתה אחת ראיתי יחוס נאמן ואמתי בין יהודים ונוצרים. משחקים בקוביה ורועי רוח, כל ההוללים ומבלים ומנס בשחוק הכסילים, אינם מברילים בין יהודי ונוצרי, וחביב להם כל ימי שישתתף בטיוולם ובשחוקם. כבר ראיתי אצילים פרוסים בני נאווה, אשר יחשבו להם לפחיתות הכבוד הדבר עם איש יהודי משכיל ומלומד, ואולם בשעה שחעבור עליהם רוח רעה וחפצים הם להתהולל ולרדוף אחרי ההבל, הם מתחברים ליהודים ויפינים מנחותי דרנא, ולא איכפת להם מידי. אין ההבדל הלאומי נוהג בכתות האלה.

ואולם בכל הכתות העממיות נוהג ההבדל הלאומי, ולכן נברלו לשתי חברות, לחברה נוצרית ולחברה יהודית. זו האחרונה משפעת הרבה על הצבור ועל החיים המוסריים שבנו, ולכן ראוי להכירה בסמינה.

יסודי החברה היהודית הם בראשונה העשירים. אין אומה ולשון אשר העישר נתן בקרבה במדומים, כעם ישראל. אין כוונתי לקטרנ על החוון הזה, אלא לצייירו כמו שהוא. גם אפשר לנו להבין במחזה ולבאר סבת הדבר על פי טבעו הפסיכולוגי. אין שום דבר, אשר יקים את היהודי על רגליו כהרכוש. לפני היהודים העשירים נפתחים דשערים הסגורים בפני יתר אחיהם. כאשר הוסד איוו חברה לשם תכלית שבצדקה, ובראשה עומדים פני מרום עם הארץ, אינם נמנעים מלכבד את היהודים העשירים להשתתף עמהם ולקבל את נדבתם. ועל הכבוד הזה מתענג היהודי מאד. נפלא הדבר! היהודי ככלל הוא פקח, נכון מבין דבר מתוך דבר; יש לו חוש יפה להרגיש כל דבר לאמתו. ובענין הזה הוא כמעט מוכה בסגורים ויכשל באותו הכבוד המדומה שישביעוהו גדולי הנוצרים. בראש חברת הצלב האדום כברלן, למשל, יעמוד איש יהודי עשיר; וזה איננו מרגיש את תוקף הסטירה הנמצאה כבר במאורע הזה בפני עצמו, ואולם לא די עוד בזה, אלא בשעה שצבאו צבאות גרמניה על החינים, היה דבר היהודי ראשונה, להחל במצוה ולהחיש עורה על ידי חברות הצלב האדום. יהודי כאשר הציע עצתו לפני נשיא אנורת כל החברות בגרמניה, נמלך זה בדעתו, אם מן הראוי להחל כבר בעבודה — אפשר לחכות עוד, היה דברו. ואולם אנכי — כן התפאר היהודי, ראש חברת הצלב האדום כברלן — אנכי השיבותי לי אמרים נמרצים ואמרתו לו: האחינו הולכים למלחמה ואנחנו נחבק דינו בעצלתם?! לא הרניש היהודי את השחוק שרחף בלי ספק על שפתות האציל, בשעה ששמע מפי היהודי: האחינו הולכים למלחמה וכי.

איך שיהיה, העשיר יקח חלק בראש בכל חברה יהודית. התואר "יועץ המסחר" הוא מין קסם בכל צבור של יהודים. התואר "יועץ סתרי המסחר" — אי למעלה ממנו. החברות רבות מאד בגרמניה, אשר מאו היא מצטיינת במדה זו, וכמובן גם היהודים מרכים ליסד חברות על כל צרה שלא תבוא. הטובה והמובחרת שבהן היא זו שרכים בה "יועצי סתרי המסחר", ויש חברות אשר לא יקבל אל חוכן לא משכילים ומלומדים, לא בר אבהן ולא בר אוריין, אלא דוקא "יועצי סתרי המסחר", ולכל הפחות אנשים הראויים לכבוד זה, ויש לקוות, כי בעוד ימים מספר ינתן להם התואר הרצוי. "יועץ סתרי המסחר" איננו צריך להיות נדיב ועושה צדקות בכל עת; די לו בשם הכנוי, אשר מפניו חש כל יהודי בטול נמרץ, אם פקודת כל הארץ יפקד עליו, מרכים להספירו ולספר בשבחו, ואפילו אם לא נרב מימיו כלום. העושר בעצמו הוא מעלה גדולה, מפתח לפתוח על ידו שערי ג"ע, ולכן הכל רצין אחריו ומוקירים אותו.

עתידים הם לעשות יאובסטרוקציה, כמנהג חברים באוסטריה. ואולם יודעים אנו טבע הליברלים בממלכת נרמניה: מתהללים הם על דבר שקר, ואין כחם אלא בפייהם. בגלוי הם הולכים עם הממשלה בחמת קרי ומדברים בה קשות, ובחשאי הם מרכינים ראשם ונכנעים משום איזו טובת הנאה שיש להם. ורק הסוציאליסטים יעמדו בדבורם, אבל אין משפט הפרלמנט הנרמני כמשפט הפרלמנט האוסטרי; ששים או שבעים חברים לא יעכבו בו את הקריאה.

בוויננמון נפתח הקונגרס, ומטעם הנשיא החדש הציעו את סדר העבודה המוטלת על בית המחוקקים ועל ועד באי כח הצעם לעשות. מפרטי הפרוגרמה של הנשיא החדש חשובים ביותר אלו הנוגעים לכניסת הנרים לאמריקה ולהצעת הממשלה, לעצור בעד משוכת האנר-כיסטים. הנשיא החדש הזכיר את ענין רבוי הכניסה של החינים לאמריקה, וגם אנרכיסטים מרבים לפי דעתו לבוא, ומכאן ראה, כי החוק המונע בעד שטף הזרים איננו מספיק, או כי לא ישתמשו בו כראוי. הנשיא הבטיח, כי תשים הממשלה עיניה בדבר ותשביח בו הרבה. כנודע, נונע הענין הזה מאד לאחינו מרוסיה, רומניה וגליציה, העוברים את ארץ מולדתם מפני הלחץ והרחק ומבקשים להם מנוח מעבר לים. אמנם בדברי הנשיא לא נזכר ענין כניסת יהודים לאמריקה, ואולם אין ספק, כי בכלל צרה כעת עין האמריקנים באורחים האלה, ויש לדאוג, כי לימים יבואו יחמירו מאד בכניסת היהודים. כן בנוגע לדבריו על אודות האנרכיסטים, יש לדאוג, כי תצא מזה תקלה לגורדי היהודים. ביד הפקידים המתאכזרים להעליל על הבאים, כי אינם מהונגנים, ולא יתנו להם לדרוך על אדמת אמריקה. איך שיהיה — עלינו לשמור את הדבר.

ואמריקה הצנונית עושה חיל והיא עתידה לרשת גם את אמריקה התיכנית והדרומית. במקומות האלה נמצאות מדינות העומדות על בסיס רעוע, ותמיד להן שעת חירום. פעם הן נלחמות זו בזו, ופעם תהיה מרידה ומהומה בין אזרחי המדינה בעצמה. כעת עינינו נשואות לתוצאות המתומות והמכוכות בוויניוואיליה וקולומביה. אלו המדינות מתחרות זו בזו, וזה ירחים אחרים שאין אנו יודעים, אם שלום להן או מלחמה בשעריהן. בינתיים פרצה מרידה בקולומביה, ואז מהרה ממשלת ארצות הברית באמריקה הצפונית לשלוח חילה לשמור על מסילת הברזל קצ'פנמה. הדבר הזה היה יצת ביושר וקצת בחזק יד. כאשר בנתה ממשלת קולומביה את המסלה הזאת, המקשרת, כנודע, את הים הקריבי עם הים הגדול (ים אוקיינוס), התחייבה ממשלת אמריקה, להנין על קולומביה מפני שכניה ומכל פגע רע, אשר יגרמו הפסד למסילת הברזל, שעלתה לה בדמים יקרים. ובפירוש הותנה, כי אם תקרא ממשלת קולומביה לעזרה, אז תחוש ממשלת ארצות הברית לקול קריאתה. והנה בריב שפרץ בין הליברלים והממשלה בארץ קולומביה, לא קראה זו לעזרה, ועם כל זה מהרה ממשלת ארצות הברית לשלוח חילה, כדי להנין על מסלת הברזל, כאמרה: אין זו רשות אלא חובה. ואולם עד הנה לא התערבה בדבר, אלא שמרה על המסלה, בכדי שלא יפגעו בה המורדים; ועם כל זה אין ספק, כי לעתיד לבוא תשתדל לפרוש כנפיה על המדינות האלה. ובינתיים הציעה חברת התעלה של פנמה (כנודע, זוהי חברה ציפיתית שכבר בזוכה אלפים מליונים בחפירת התעלה ולא הצליחה) למכור את זכויותיה שרכשה מצד ממשלת קולומביה לארצות הברית. אם יגמר העסק הזה, אז תהיה לממשלת אמריקה הצפונית אמתלא לתקוע יתו באמריקה התיכנית על יד

רוח המשיכים הקנאים, אשר לבם פחו כמים לבלי תת מנוחה לנפשם, עד אשר יקימו את מזמותיהם, ואולם בימים האחרונים שבו לסורם ומאיימים הם על הממשלה, כי יפריעו את עבודת הפרלמנט מחדש, אם לא תפייסם באיזו מתנה והנחה. אומרים, כי השר קערבער הציע כבר לפני הקיסר, לסגור את הועד המדיני ולבחור במורשים אחרים, אם יעמדו המשיכים במרדם. איך שיהיה, הנה אין ספק, כי נתפרדה החבילה, ולהטשיכים הקנאים אין בעלי ברית כועד המדיני. הפולנים והגרמנים וגם הקלירקלים כרתו ברית ביניהם, לבלתי תת להפריע את המנוחה, והקיסר איים על ראשי המדברים של המשיכים, כי אם יוסיפו אלו ילעכו את הקריאה, אז תהיה הממשלה אנוסה, לקבוע סדר ונמוס חדש במועצות הפרלמנט, בכדי שלא יהיה עוד ביד המעטים לאנוס את הרבים. איך יפול דבר — קשה לדעת מראש. בינתיים עברו הימים, ועדיין אין להממשלה יפוי כח והרשאה מצד הועד המדיני בנוגע להוצאה והכנסה של הממשלה, והשר קערבער הציע לקבוע את ההוצאה וההכנסה לעת עתה לזמן שלשה ירחים בלי וכוהים ומו"מ בכדי שלא יהיה עכוב בדבר.

וכועד המדיני בנרמניה היה בימים האחרונים וכוח נמרץ בין כל המפלגות על דבר שער המכס החדש. הממשלה הציעה את השער הזה לפני מורשי העם, כאשר נכנסו לישיבה בימים האחרונים לירח נובמבר. והנה אמנם אינם עומדים עוד למנין על ההצעה הזאת, אלא כפי הרגיל בענינים כאלה ידברו על אודותיה בכלל, ואחרי כן מכניסים אותה לועד של מומחים, אשר יבחרו מכל המפלגות (בערך לפי מספר חבריהן), ובאותו הועד יצרפו וילבינו את כל פרטי ההצעה, ואחרי כן היא חוזרת ועולה על שלחן המורשים. בפעם השניה יכנסו חברי הועד המדינים לדון בפרטים ובפרטי פרטים, ולאחר שנגמר הדבר ונתקבל ברוב דעות יקרא לאחר איזו ימים בפעם השלישית לפני חברי הועד המדיני, ואם יתקבל בפעם השלישית ברוב דעות, הרי באה עליו הסכמת באי-כדיהעם. לפי זה אין הדברים הנאמרים כעת מעלים או מורידים. אבל הם סימן מובהק לדעת הקהל, וכל המפלגות מבררות דעותיהן והשקפותיהן בכלל. והנה, כמובן, התנגדו הליברלים והסוציאליסטים להצעה זו ויריבו בשרי הממשלה בחזקה. ומצד הקרקעיים אמרו, כי עדיין לא נחה דעתם בהצעת הממשלה להכפיל את שער מכס התבואות הבאות מן החוץ, כי מה הוא מכס של שבעה מרק? לא כלום! הם דורשים לכל הפחות מכס של עשרה מרק. ואמנם בינם לבין עצמם יודו, כי גם מכס של שבעה מרק הוא מתנה חשובה, ראויה להתקבל בסכר פנים יפות, אבל כלל הוא בידם: רצונך לזכות למתנה הגונה, תדרוש כפלים, והשתדלות עושה מחצה. אלו היו עומדים בדבורם, כאשר איימו כעת, כי בשום אופן לא יאכו ולא ישמעו להצעת הממשלה המקמצת במתנותיה להקרקעיים, הנה היה אפשר, כי תדחה הצעת הממשלה ברוב דעות. היינו, כי הליברלים והסוציאליסטים יתנגדו לה, מפני שלפי דעתם גדול המכס יותר מכפי השעור, והקרקעיים יתנגדו לה, מפני שלפי דעתם הוא פחות מכפי השעור הראוי, והשר בילאון ישאר קרח מכאן וקרח מכאן. ואולם מצד הקרקעיים אין אלו אלא דברי איום והגזמה, ובודאי יפלו על המציאה ויחפסוה בשתי ידיים.

ולפי זה נמנה ונגמר בסוד הממשלה לקבוע את המכס הנבוהה, ואף כי עדיין לא באה עליו הסכמת הועד המדיני, הנה לפי טבע הענינים אין להטיל ספק ביצירתה, וכאלו נתקבל כבר ונקבע לחוק. שרי הממשלה רוצים בו, באי כח המדינות הסכימו לו, וכועד המדיני של באי כח העם יש לו רוב דעות — ואם כן מי יעכב עוד בדבר? הליברלים יאמרו, כי

מיצרפנמה, ומכיון שיהיה לה שם דריסת הרגל, תהיה המדינה כאלו עומדת היא ברשותה. להתפתחות כזו יגיעו הענינים בלי ספק בימים הבאים.

מאורעות ומעשים.

ביום 18 נובמבר מלאו עשר שנים ליום מות הר"ר ל. פינסקער. בעיר אודיסא מקום מגוריו של המנוח ובאיוז ערי המדינה נעשתה אזכרה בבתי הכנסת לנשמת המנוח. בסוף ימיו קנה לו פינסקער שם גדול בספרו „אבטואימפיציון“ ובפעולותיו בתור ראש חברת התמיכה באודיסא. ואולם פעולותיו אלה לא היו הראשונות לטובת הכלל, כי עוד בשנות הארבעים היה עומד בראש כל פעולה צבורית להרחיב השכלה ודעת בין העם. בשנות החמישים עסק בכל השאלות הנוגעות להשכלת העם, השתתף במכה"ע „ראוסוועט“, היה עורך מכה"ע „ציון“ וסופר תמידי במכה"ע „דיען“,—בביה"ס למסחר בעיר ווילנא נתקבלו 82 תלמידים נוצרים, 116 תלמידים יהודים. הכנסות ביה"ס עולות לסך 26,800 רובל והוצאותיו לסך 26,693 רובל. ההכנסות באות ממשלמי מס המסחר בסך 9000 רובל ושכר הלמוד עולה לסך 16,800 רובל. מכה"ע „ווילענסקי וויעסטניק“ מביא את דרשתו של הדיקטור חמונצוב, אשר בה יבאר את דעתו על החינוך בביה"ס: ועד המפקחים חושב כי אחת מן המטרות העיקריות של ביה"ס הוא להנך את תלמידי ביה"ס, וע"כ גמר בדעתו ללמד ולהורות לא ע"י אמצעים מכריחים כי אם ע"י השפעה רוחנית והכאת שלום ואהדות בין המורים והתלמידים. לפני הקומיסיה העוסקת בהכנת כללים בשביל התלמיד הציע ועד המפקחים, כי לא יושם כל עונש, יהיה באיזה אופן שיהיה, על תלמידי ביה"ס, כי חנוך התלמידים לא יהיה מוגבל נכבולות ביה"ס וכי על אבות הילדים להשלים את אשר ביה"ס לא יוכל למלאות, כי על האבות לדעת את סדר הלמודים בביה"ס, את מטרותיו ואת מגמת הפצו וכו'. ביה"ס בוויילנא מניח ג"כ לנשים להיות מורות בביה"ס. ידיעות התלמידים אינן נערכות עפ"י הציונים אשר ינתנו להם מאת מוריהם, כי אם עפ"י הרושם הכללי אשר יעשה כל תלמיד על מוריו יחד. התלמידים יעברו ממחלקה למחלקה עפ"י הרושם אשר יעשו על המורים במשך כל השנה, והתלמידים הנחשלים יחורו על למודיהם בסוף השנה. לנסיון יעמדו התלמידים רק בעת גמרם איזה לימוד. — להמיניסטרוים לעבודת האדמה ולנכסי הממשלה הוגשה בקשה מאת יהודים תושבי מדינת פולין כי הממשלה תקצוב להם אדמה, בכרי לכונן מושבות לעבודת האדמה, והיהודים ישלמו להממשלה דמי הכירה אחרי עבור שלש שנים מזמן חלוקת האדמה.—הסינז בפ"ב עוסק בפתרון איוז שאלות הנוגעות לישיבת ארעו של היהודים בעיר קיוב: א) אם נחוץ ליהודים הבאים לקיוב לזמן פחות מיום ולילה להביא אתם מלבד תעודת מסע גם רשיון מיוחד לשבת בקיוב ישיבת ארעו; ב) אם מתווכים גם היהודים תושבי מחוז קיוב וכל היושבים במרחק פחות מחמשים ווערטמ"להביא אתם תעודות מסע בכואם לקיוב, ואם נחוץ להם להביא תעודה ורשיון מיוחד, או האם מחויבים הם גם להמציאם תיכף לזי הפוליציה. — המפקח על גליל הלמודים האודיסאי הודיע להדיקטור של בתי ספר לעם בפלך חרסון כי סגן שר ההשכלה אינו מוצא לאפשר למלא הבקשה ע"ד הנהגת לבוש מיוחד לחניכי בתי הספר למתחילים אשר ליהודים.— קומיסיה מיוחדת אשר נבחרה מטעם האספה הכללית של עורכי הדין במאסקווא נשאה ונתנה ברכר הצעת הממשלה להגביל את מספר עורכי הדין מן היהודים עד 10%; להצעה הזאת נתנו שני טעמים. האחד, כי הדעות המוסריות של היהודים זרות הן למוסר הנוצרים ומביאות נזק להכלל וכי כרבות מספר היהודים עורכי הדין יוכלו לאחוז בידם את מוסרות הנהגה ולהראות פעולתם על כל עורכי הדין. אולם לפי דעת הקומיסיה אין מפתים וראיות מוכיחות לאמת את השערת בעלי ההצעה, ונהפוך הוא כי ידיעות הסטטיסטיות אשר בירינו מוכיחות כי אין עורכי הדין מן היהודים נופלים במספרותם מחבריהם הנוצרים. מספר עורכי הדין אשר נתבעו לדין בשביל עברות שונות ע"י ועד העורכים אינו גדול ממספר עורכי דין כאלה במאסקווא, אף כי בפטרבורג נמצאו בין 419 עורכי דין 57 יהודים ובמאסקווא בין 346 רק 16 יהודים. גם אין פחד כי

ימשלו עורכי הדין היהודים בהנוצרים, וע"כ מוצאה הקומיסיה כי אין כל צורך להגביל את מספר עורכי הדין שאינם נוצרים. פקודה יצאה מאת שר ההשכלה בפ"ב לאמר: ביום 16/28 נובמבר, בהתאם התלמידים של המחלקה הראשונה בביה"ס לרופאי בהמות בחרקוב לשמוע לקח בתורת החימיה מפי הפרופסור אשר להם ומספרם או כמאה וחמשים איש, הגיש אחד הסטודנטים בתור מורה של המחלקה להפרופסור הודעה בכתב כדברים האלה: ארוננו הפרופסור! כשימנו אל לב כי אין סדר נכון ואין קשר וחיבור בהשיעורים אשר אתה מטיף לנו עפ"י ספרו של קאליבע במהדורא לשנות השמונים, הננו מתכבדים להציע לפניך לעזוב את הקתדרא תיכף ומיד למען יבוא אחר על מקומך העולה עליך בחכמה ומדע. וחתום: תלמידי המחלקה הראשונה של ביה"ס לרופאי בהמות בחרקוב. מן ידיעות שנאספו בענין זה יוצא: א) כי מעשה הסטודנטים אשר עשו בעזות וחוצפא היה ערוך מראש בכתר ועל אדות מחשבתם אשר יזמו לעשות לא הודיעו מראש להנהגת ביה"ס; ב) כי ההודעה שהוגשה להפרופסור יצאה מאת כל הסטודנטים שבמחלקה הראשונה, אחרי אשר לא נמצא גם אחד אשר יקרא תגר עליה, ובשים אל לב כי הסטודנטים אשר זה עתה נכנסו אל בית הספר עוד לא הספיקה להם העת הקצרה שהם נמצאים בביה"ס לרכוש להם מושג נכון על אדות תכונת הלמודים אשר זה עתה החלו ללמדם וכי הליכות הסטודנטים בעזות וחוצפא עם הפרופ' תערנה על מרותיהם הנשחתות, ע"כ הנני מוצא לגבון להציע לפני המפקח על גליל הלמודים בחרקוב, כי יוציא את כל התלמידים מן המחלקה הראשונה לרופאי בהמות בעיר חרקוב, מלבד אלה אשר יביאו ראיה כי לא נמצאו בבית הספר בזמן המעשה הנ"ל. — לפני בית הנאמנים במדינת בווריה הוצע שנית למנות שופטים יהודים ככל האפשר רק בהתאמה אל מספר היהודים בין יתר התושבים, ואחרי וכוחים ארוכים נתקבלה ההצעה ברוב דעות.—בעיר האמ"על נוסדה בקיץ שעבר קופה למשמרת ולהלוואות; עד יום 1 נובמבר עלה מספר חבריה עד 501 ושלמו תמורת מניותיהם ערך 4320 רובל, כסף פקדונות נמסר להקופה בסך 5700 רובל. במשך הזמן מיום שנוסדה הקופה נתנו הלוואות בסך 11,742 רובל למאתים ושמונים אנשים.

מכתב אל העורך.

לא ידעתי אם עונותינו ואם דבר אחר נרם לנו, שתהיה ספרותנו לאוצר בלבול של מושגים, ואולם איך שיהיה — הדבר אינו מוטל בספק, שהחיון המזור חזה בצר לו מקום בספרותנו העתית והקוראים אוכלים את המגלות עם „המאמרים“ אשר תוכם רצוף הבלבול הזה, ואין לך יום שאין קלקלתו זאת — קלקלת „המאמרים“ — מרובה משל חברו.

אמנם לו היו מאמרים כאלה רק פרי רוחם של ספרים „מושכים בשבט“ משום נוי וקשוח ספרות בעלמא — החרשנו, כי כבר הסכימו בזה הקוראים העברים מקדמת דנא, מימי „דמניד“ המנוח ואילך. כבר ידענו את טעם הפרי הזה ואת ערכו בהפובליציסטיקה שלנו ורנע לא נתעה בשוא להאמין בתוצאות הממשיות העתידות להולד ממין ספרות כזאת. אבל הרעה היא כי גם סופרים נכבדים היודעים פרק בהלכות הספרות האמתית ומכנינים את' דרישותיה ומטרותיה — כי גם סופרים כאלה חוטאים כמה וכמה פעמים נגד חקי ההניין ומערבבים את המושגים. יש שסופר כזה מתחלה עורך את דבריו בהניין ישר ושוקל כפלם את משפטיו — ופתאם יש מן הדרך ויילך עמו את הקורא התם הנבוך ומשתומם מבלי דעת מה עשה לו הסופר אשר תחיל עם הכר שלו וסיים בכחית.

קוראי „הדור“, למשל, שמו לב בלי"ס להמאמר „שאלת הלשונית שלנו“, בנליון 45 ש"ו, מאת ה' יעקב ויטאל, החורץ משפטו על אדות מכה"ע הלועזים שלנו בדברים נכונים ואמתים בנוגע לערך ארגונינו הרוסים, תכנס, איכותם ומהותם — בדברים הרבה יותר נכונים ואמתים ממשפטי סופר אחר במ"ע אחר במאמרו „לרגלי ספור אחד“ — ואולם ביחד עם זה לא נוכל להעלים עין גם מן הסתירות והזרות הנמצאות בדברי הכותב.

כך אומר ה' ויטאל בתחלתו, כי ארגונינו הרוסים טובים ונחוצים מאד לכל מפלגותינו, היינו לא רק לאלה המבינים רוסית בלבד, כי אם גם ליודעי שפת עברית, ולא עוד אלא הוא מעיד על עצמו שאעפ"י שהוא „קורא ותיק במה"ע העברים היומיים“, בכל זאת כשהוא חפץ לדעת על בריו את אחד הענינים או את אחת השאלות העומדים על הפרק, הוא מחויב לפנות אל ה„וואַסחאָד“ או אל ה„בורושצנאָסט“, כי רק הם מורים לו את הדרך לצאת מתוך הלבירינט של נכובי ה„מאמרים“ העברים וכו'. ואולם אחרי העדות הזאת הנאמנה לנו הוא כותב להלן: „האינטליגנטים שלנו, ר"ל אותם הבורים שאינם יודעים לא עברית ולא את היהדות, אינם קוראים עוד לא את ה„וואַסחאָד“ ולא את ה„בורושצנאָסט“ שנבראו בשבילם, ובמקומם נכנסו המשכילים העברים: כל אותן האנשים שאינם צריכים כלל ללמוד לדעת את עניני היהדות והיהודים מ„בלי שני“, שהרי לפניהם פתוחים כל מה"ע העברים... והקורא משתומם למראה עיניו: בתחלה מחליט הכותב כי גם הקורא הותיק במה"ע העברים, כשהוא חפץ לדעת על בריו איזה ענין מעניני היהדות והיהודים, צריך וגם מחויב לפנות להספרות הרוסית שלנו, אשר היא רק היא תוכל להורות לו את הדרך הנכונה לצאת מן הלבירינטים וכו' — ולסוף הוא חוזר מדבריו אלה ויחיה את דעתו כי להמשכילים העברים אין כל צורך בארגונינו הרוסים, יען כי פתוחים לפניהם מכה"ע העברים, אבל אלה האחרונים פתוחים גם לפני ה' ויטאל בעצמו, וכי"ו הוא שוקד, לפי עדותו, גם על דלתות ה„וואַסחאָד“ וה„בורושצנאָסט“, ולא רק שהוא מוצא בהם חבץ, אלא שהם בלבד מורים לו את הדרך הנכונה ובלעדיהם הוא כעור מנשש באפלה בכל הענינים והשאלות שלנו, האין זה פלא?

כך אומר ה' ויטאל בתחלתו, כי ארגונינו הרוסים טובים ונחוצים מאד לכל מפלגותינו, היינו לא רק לאלה המבינים רוסית בלבד, כי אם גם ליודעי שפת עברית, ולא עוד אלא הוא מעיד על עצמו שאעפ"י שהוא „קורא ותיק במה"ע העברים היומיים“, בכל זאת כשהוא חפץ לדעת על בריו את אחד הענינים או את אחת השאלות העומדים על הפרק, הוא מחויב לפנות אל ה„וואַסחאָד“ או אל ה„בורושצנאָסט“, כי רק הם מורים לו את הדרך לצאת מתוך הלבירינט של נכובי ה„מאמרים“ העברים וכו'. ואולם אחרי העדות הזאת הנאמנה לנו הוא כותב להלן: „האינטליגנטים שלנו, ר"ל אותם הבורים שאינם יודעים לא עברית ולא את היהדות, אינם קוראים עוד לא את ה„וואַסחאָד“ ולא את ה„בורושצנאָסט“ שנבראו בשבילם, ובמקומם נכנסו המשכילים העברים: כל אותן האנשים שאינם צריכים כלל ללמוד לדעת את עניני היהדות והיהודים מ„בלי שני“, שהרי לפניהם פתוחים כל מה"ע העברים... והקורא משתומם למראה עיניו: בתחלה מחליט הכותב כי גם הקורא הותיק במה"ע העברים, כשהוא חפץ לדעת על בריו איזה ענין מעניני היהדות והיהודים, צריך וגם מחויב לפנות להספרות הרוסית שלנו, אשר היא רק היא תוכל להורות לו את הדרך הנכונה לצאת מן הלבירינטים וכו' — ולסוף הוא חוזר מדבריו אלה ויחיה את דעתו כי להמשכילים העברים אין כל צורך בארגונינו הרוסים, יען כי פתוחים לפניהם מכה"ע העברים, אבל אלה האחרונים פתוחים גם לפני ה' ויטאל בעצמו, וכי"ו הוא שוקד, לפי עדותו, גם על דלתות ה„וואַסחאָד“ וה„בורושצנאָסט“, ולא רק שהוא מוצא בהם חבץ, אלא שהם בלבד מורים לו את הדרך הנכונה ובלעדיהם הוא כעור מנשש באפלה בכל הענינים והשאלות שלנו, האין זה פלא?

כך אומר ה' ויטאל בתחלתו, כי ארגונינו הרוסים טובים ונחוצים מאד לכל מפלגותינו, היינו לא רק לאלה המבינים רוסית בלבד, כי אם גם ליודעי שפת עברית, ולא עוד אלא הוא מעיד על עצמו שאעפ"י שהוא „קורא ותיק במה"ע העברים היומיים“, בכל זאת כשהוא חפץ לדעת על בריו את אחד הענינים או את אחת השאלות העומדים על הפרק, הוא מחויב לפנות אל ה„וואַסחאָד“ או אל ה„בורושצנאָסט“, כי רק הם מורים לו את הדרך לצאת מתוך הלבירינט של נכובי ה„מאמרים“ העברים וכו'. ואולם אחרי העדות הזאת הנאמנה לנו הוא כותב להלן: „האינטליגנטים שלנו, ר"ל אותם הבורים שאינם יודעים לא עברית ולא את היהדות, אינם קוראים עוד לא את ה„וואַסחאָד“ ולא את ה„בורושצנאָסט“ שנבראו בשבילם, ובמקומם נכנסו המשכילים העברים: כל אותן האנשים שאינם צריכים כלל ללמוד לדעת את עניני היהדות והיהודים מ„בלי שני“, שהרי לפניהם פתוחים כל מה"ע העברים... והקורא משתומם למראה עיניו: בתחלה מחליט הכותב כי גם הקורא הותיק במה"ע העברים, כשהוא חפץ לדעת על בריו איזה ענין מעניני היהדות והיהודים, צריך וגם מחויב לפנות להספרות הרוסית שלנו, אשר היא רק היא תוכל להורות לו את הדרך הנכונה לצאת מן הלבירינטים וכו' — ולסוף הוא חוזר מדבריו אלה ויחיה את דעתו כי להמשכילים העברים אין כל צורך בארגונינו הרוסים, יען כי פתוחים לפניהם מכה"ע העברים, אבל אלה האחרונים פתוחים גם לפני ה' ויטאל בעצמו, וכי"ו הוא שוקד, לפי עדותו, גם על דלתות ה„וואַסחאָד“ וה„בורושצנאָסט“, ולא רק שהוא מוצא בהם חבץ, אלא שהם בלבד מורים לו את הדרך הנכונה ובלעדיהם הוא כעור מנשש באפלה בכל הענינים והשאלות שלנו, האין זה פלא?

גם זה פלא: ה' ויטאל, כהללו אח ספרותנו הרוסית, מחליט שגם בהענינים הנוגעים להספרות העברית עצמה עוסקים ארגונינו הרוסים הנ"ל יותר ממה"ע העברים, יען כי בהראשונים נתנים המבקרים וקוראיהם מושג נכון בדבר כל הספרים העקרים החדשים היוצאים לאור וכי המבקרים האלה ממלאים את חובתם עצהו"ט, ולפעמים גם טוב יותר מדי (?), ואולם בהערתו לדבריו אלה הוא מוסר מודעה לקוראיו כי ארגונינו הרוסים נכשלים במבקרים שאינם הגונים ושאינם יודעים היטב את הלשון העברית וסגנונה או שאין חושם האסתטי מפותח כראוי או שהם בבחינת סריסים לנבי יפיפותם של מקצועות ספרותיים ידועים... הקורא רואה כי גם הפעם נכשל ה' ויטאל בדברים שאינם הגונים יותר מדי, כי הלא אין כל ספק אשר לאדונים כאלה, היינו לאנשים שלא ידעו את השפה שבה נכתבו הספרים המבוקרים על ידם ושאין בהם חוש אסתטי ושגם באיזה מקצועות הספרות הם בבחינת „סריסים“ — אין בכל ספק שלאנשים כאלה השם „מבקרים“ לא נאה כלל וכלל. והיתכן שמבקרים כאלה יתנו „מושג נכון“ בדבר הספרות העברית ושימלאו את חובתם עצהו"ט? — ספרותנו הרוסית טובה ורצויה מאד וראויה היא לתהלה, לפי דברי ה' ויטאל; סופריה כותבים „דברים כהויתם“ בכשרון ספרותי אמתי והמבקרים

תקופת הבקורת.

(סוף.)*

„על פי מולהאָל — אומר ברנשטיין (שם 50-49) — נמצאות בצרפת, בין שמונה מיליונים משפחות, 1,700,000 משפחות החיות בתנאי קיום של הבורנוואויה הגדולה והקטנה (הכנסתן הבינונית היא 5,200 מרקאות); ששה מיליונים ממספר כל המשפחות האלה הנם פועלים, ומאה וששים אלף משפחות עשירות מאד. בפרוסיה נמצאו בשנת 1854, כמו שידוע לכל מי שקרא את ספרי לסל, בין ישוב של 16,3 מיליונים איש רק 44,407 איש שהכנסתם היתה למעלה מאלף טלר. בשנת 95-1894 כבר היה מספרם של בעלי ההכנסה הזאת, בין ישוב שעלה בין כך עד 33 מיליונים איש, 321,236 ובשנת 98-1897 כבר היה מספרם 347,328 איש. רואים אנחנו אפוא, שבשעה שהישוב הכללי היה במשך הזמן הנוכח רק כפלים, עלה מספר בעלי ההכנסה של אלף טלר פי שבעה.“, בסכסוניה עלה משנת 1879 עד שנת 1890 מספר האנשים שהכניסו מן 1600 עד 3300 מרקאות: 6 140-91124 איש, ומספר האנשים שהכניסו מן 3300 עד 9600 מרקאות: 24414-38841 איש“ (שם, דף 50).

* עי' „הדור“ גליון 47.

התקופה עצמה מן 371320 איש עד 616872; בצרפת גדול עוד יותר הפרוצנט של שטח האדמה, אשר חרושת המעשה השלמת בו היא הקטנה בניגוד לזה שהרושת המעשה שם היא הרחבה, גם בכלכלה הכפית האנגלית, שאותה חשב מרקס לסמל חרושת המעשה הרבה — כן מוכיח ברודריק — ישנו מספר גדול של כלכלות קטנות. כמו כן ידוע הרבה שבאירלנד ובאיטליה נברה חרושת המעשה הקטנה על הרחבה (שם, 66-61). — העניות של הפועלים — אומר אדלר — אינה הולכת כלל וגדולה, כמו שנבאו בשעתם מרקס וענגלס, הטבת הטכניקה, התאגדות הפועלים וחקי הממשלות מובילים להרמת מצבה של כל המפלגה הרביעית. התקבצות הקפיטלים מתנדלת מיום ליום ורושת המון פועלים שיהיו עסוקים בהוצאת ריוח חדש מן הקפיטלים שנתקבצו; אכן תוספת האנשים הטבעית אינה מספקת לפי הדרושה ל"ידי" פועלים שבאוראה תוספת הקפיטל. נמצא, שהקפיטליסטים מתחילים להתחרות איש את אחיו, במשכס את "ידי" הפועלים כל אחד ואחד לחרושת המעשה אשר לו לעצמו ושכרם של הפועלים, כמוכן, מתרבה. כמו כן מובן מאליו שהגבלת מספרן של שעות העבודה היומית בכלל, ואיסור עבודתם של נשים וילדים ביחוד, מחוקים במרה עוד יותר מרובה את הדרושה לידים עסקניות, ושכר הפועל הולך וגדול גם בשביל זה, ובאמת מוצאים אנחנו שבסכסוניה, כלומר במרכז הפבריקאות של גרמניה, ששם נוטלים מס רק מאלה שהכנסתם אינה למטה משלש מאות מרק לשנה, מספרי האנשים בעלי הכנסות שנתיות שונות ביחוסם הפרוצנטי לכל גרי הארץ הזאת מסומנים באופן זה:

מספר האנשים שהכניסו פחות משלש מאות מרק לשנה

1879 — 7, 1%	מכל גרי הארץ הזאת ובשנת 1894 — 5, 6%
" " " " " " " " 69, 3%	" " " " " " " " 59, 7%
" " " " " " " " 13, 2%	" " " " " " " " 21, 8%
" " " " " " " " 5, 2%	" " " " " " " " 6, 7%
" " " " " " " " 3, 74%	" " " " " " " " 4, 63%

רואים אנחנו אפוא ששתי המפלגות העניות ביותר נתמעטו שם במספרן בשעה שהמפלגות היותר עשירות נתרבו במספרן. על זה עלינו עוד להוסיף, שישובה של סכסוניה בכלל נתרבה בסך 28%, בשעה שמספר בעלי היכולת לשאת מס נתרבה בסך 37½%. על הטבת המצב של המפלגות הנמוכות בסכסוניה מעיד גם סך הכסף המתרבה בקופות החסכון של המדינה הזאת. הטבת מעמדם של ה"עניים" הללו נתגדלה ביתר שאת לרגלי מה שמחיר כל צרכי הקיום (מלבד שכר דירה) ירד במדה מרובה בשנים האחרונות — והוא חיון המתבאר על ידי זה, שבאמצעות הטכניקה המשוכללת מוצאים הצרכים הללו בשוק את הפרדוקסים הנחוצים להספקתם במספר רב, אכן חשובים ונכבדים מאד גם המספרים האלה: באשכנו עלה בשנות 84-1879 מספר הרגן הנאכל לגולות כל יושב בארץ הזאת לסך 121 קילוגרם, בשנות 96-1894 וגם 98-1897 — לסך 126 קילוגרם; מספר החטים הנאכל עלה בהמשך אותו הזמן עצמו מן 60 קילוגרם עד 79; מספר השעורים — מן 46½ עד 61; מספר הקילוגרם של תפוחי אדמה הנאכל לגולות מן 340 עד 453½; המדה השנתית של השכר השתוי עלתה במשך עשרים שנה (משנת 1880) מן 84½ ליטר לגולות עד 124 ליטר; מספר הצוקר הנאכל עלה (משנת 1886) מן 7½ קילוגרם לגולות עד 12½; מספר הטבק מן 1.4 קילוגרם לגולות עד 1.8; מספר הבשר הנאכל לגולות במדינת סכסוניה היה כפלים כזה בתקופה אשר האריכה משנת 1850 עד

המפלגות הבינוניות נושאי חרושת המעשה הבינונית והקטנה, עורן עומדות בתקפן — אומר אדלר במחברתו הנזכרת לעיל — ושווא מחכה המרקסיוזמוס ליום שתרונה מעל הבמה, מפלגת האצילים שבצרפת נדונה היתה לכליה, מפני שלא הסתגלה לתביעות החיים, אבל הבורגיוזיה עושה להפך, משה אוון בחריצות יתירה לשמוע, להאזין ולהקשיב לררישות הזמן, לכן מעמדה מוצק, ולכן תקח חלק יחד עם המפלגה הרביעית בהמשכת ההיסטוריה האנושית. — "לעומת הסך של 4 — 3½ מיליונים איש, העסוקים בחרושת המעשה הרחבה של אנגליה בתור פועלים ויתר נושאי המשרות השונים בחרושת מעשה זו — אומר ברנשטיין בספרו הנזכר, דף 56 — ישנו בארץ הזאת סך של 5½ מיליונים איש, העסוקים בחרושת המעשה הבינונית והקטנה, ובכן רואים אנחנו שאפילו אנגליה, זה "בית המלאכה של העולם כלי", כמו שקוראים לה, גם היא עדיין לא עברה לגמרי מחרושת המעשה הבינונית והקטנה אל הרחבה, כמו שרגילים לחשוב. — גם בגרמניה רואים אנחנו, כי מן הסך 10¼ מיליונים אדם, שהיו עסוקים בשנת 1896 במרכולתה, היו שלשה מיליונים עסוקים בחרושת המעשה הרחבה, שני מיליונים וחצי — בבינונית (מן 6 עד 50 איש) וארבע מיליונים ושלשה רביעים — בחרושת המעשה הקטנה. מספר בעלי המלאכה, שהיו שם בעת ההיא, הוא מיליון ורבע (שם, 56-57). — בצרפת — מראה לנו הספירה שנעשתה ביום 17 אפריל לשנת 1894 — העסיקה המרכולת רק 25,9% מכל הישוב של הארץ הזאת, בשעה שבכלכלה הכפרית היו עסוקים 46,3% של כל הישוב הצרפתי. כמו כן רואים אנחנו באוסטריה במרכולתה עסוקים רק 25,8% של כל ישוב אוסטריה ובכלכלה הכפרית 55,9%. בצרפת אנחנו מוצאים במרכולת עצמה לעומת 3,3 מיליון שכירים מיליון שלם של בעלים; בארץ שוויציה עסוקים במרכולת, לעומת 400,000 פועלים — 127000 בעלים (שם, 57). בעיני ברנשטיין, הנותן את לבו גם לגורם הפסיכולוגי, נכבדה מאד התחלקות האנשים לפי מצבם בחברה. — ולהלן אומר ברנשטיין (דף 58-57), שכמה ענפי חרושת המעשה הקטנה הראו את עצמם עלולים לחיות ולהתקיים יותר מאותם הענפים עצמם בחרושת המעשה הרחבה. — גם חרושת המעשה הרחבה בעצמה בוראה המון מלאכות בינוניות וקטנות בתור עוזרות לה (שם, 58-59). — גם מפלגת הסוהרים וסרסרי המסחר השונים — זו המפלגה, שאין טובה הימנה לעת עתה להפצת הסחורות השונות — הולכת וגדולה; יחד עם בתי המסחר הגדולים הולכות ורבות גם החנויות, כלומר, מתרבות מפלגת החנונים, באנגליה נתרבה מספר החנויות משנת 1875 עד שנת 1886 מן 295,000 עד 366,000 (שם, סי' סי' א). — הכלכלה הכפרית אינה משתעבדת, על אפה ועל חמתה של התורה הסוציאליסטית, לחרושת המעשה הרחבה כל עיקר, בשנת 1895 היה בגרמניה:

מספר הכלכלות הקטנות (עד 2 היקט.) 3,236,367	ששטחן הכללי היה 2,415,414 היק.
כלכלות האכרים העזריות (5-2 היקט.) 1,018,318	" " " " " " " " 4,142,071
" " " " " " " " 998,704	" " " " " " " " 12,537,660
" " " " " " " " 281,707	" " " " " " " " 13,157,201
" " " " " " " " 25,061	" " " " " " " " 11,031,896

רואים אנחנו אפוא שיותר משני שלישים של כל השטח היה שייך לשלשת מיני כלכלות האכרים, ורק פחות מרבע השטח להכלכלה הרחבה. מחזה כעין זה אנחנו מוצאים גם בהולנד ובפרוסיה, בכלניה נתרבה מספר בעלי הקרקע מן 201,226 איש (בשנת 1846) עד 293,524 (בשנת 1880) ומספר החוכרים עלה במשך אותה

שנת 1897. — אפילו אותו הפיסימיסט הגדול סירני וויב — אומר אדלר — מטה את דעתנו לצד העובדה המאומתת שבמשך הזמן של שנת 97—1837 גדל פי שנים שבר העבודה של הפועלים הזכרים. — נכבדות הן במובן ההטבה של מצב הפועלים גם חברות האחריות השונות בממלכה האשכנזית. חשעה מיליונים פועלים בטוחים למקרה כל מחלה, 13 מיליונים למקרה האינבלידיות, 17 מיליונים למקרה פגעים שונים. ערך גדול ישנו במובן זה גם למוסדות הצבוריים, כמו ההארה ע"י הנו, ההספקה בצינורות של מים, מסלות הברזל העירוניות ודומיהם, שמטרתם וטבעם להיטיב את מצב כל הישוב. בשנת 1865 — מספר בהקדמותיו של הסוציאליסמוס, דף 125—124 — היו באים אל בתי הספר רק 4,38% של כל הישוב האנגלי, בשנת 1896—14,2%; בשנת 1872 היתה תרומתה השנתית של הממשלה להספקת בתי הספר למתחילים רק 15 מיליונים מרק, ובשנת 1896 עלתה התרומה הזאת לסך 127 מיליונים מרק. ידוע גם זה שהמסים הנטלים מן ההמון הולכים ומתמעטים, בשעה שהמס המורם מכסף-ירושה הולך וגדול (שם, 125). — „בכלל — אומר ברינגטון בדרשתו שדרש בשנת 1889 על „סבותיו של הקלקול האיקונומי באירופא” — טעות היא ביד אלו החושבים שבשביל שקלקולה של המציאות העלובה יהא מורגש היטב נחוץ לתאר נגדה את האידיאל הרחוק בצבעים לוקחי לב ולהלעיט את ההמון בתקוות מופרות ובהבטחות מנוגמות. — בנוגע להמטרה הקיצונית של הסוציאליסמוס אומר אדלר (כמחברתו שהזכרתי כבר כמה פעמים) הרי אין זו אלא אילוהיה. אם תוסר מעל היחיד אחריותו וראנתו לפרנסת עצמו, הרי נשארת לנו אחת משתי אלה: אם לקוות להכנעתו של זה תחת פקודתה המחלטת של החברה — ובאופן זה רעים יהיו חיי כל יחיד ויחיד אפילו מחיי האורח הנמצא תחת הממשלה האויאטית היותר ועומה והיותר דיספוטית; או אם להרחיק אפילו את הרעיון בנוגע לממשלה דיספוטית כזו שאנו אומרים — מה שאנו מוכרחים לעשות, כדי שלא תהא נרועה בעינינו זו המטרה הקיצונית — ולהחליט שהממשלה הבאה תהא נמצאת רק בידי חברות של פועלים העומדות ברשות עצמן. להחלטה כעין זו, דבר מובן מאליו, נחוצה ההנחה הקודמת לה, שהפועל אשר יכנס לתוך החברה הבאה הזאת, יהא עומד במדרגה נבונה כל כך, עד שהרגש הצבורי ימלא בו את מקום הרעב, למשל, או את מקום יתר צרכיו, אשר הכרחיותם אלצה אותו לעבוד בכל כחותיו לשם הוצאת פרודוקטים אל השוק, והוא עובד גם בחברה העומדת ברשות עצמה באותה החריצות עצמה אשר עבד בה בהיותו נעוב לנפשו, בשעת המשטר הקפיטאלי, בשעת הפרחתו של האינדיבידואליסמוס. אכן אם אין אנחנו רוצים לרמות את עצמנו, אז עלינו להודות שהפועל של זמננו עודו רחוק ממדרגה כעין זו, וכניסתו לתוך חברת פועלים העומדת ברשות עצמה ומאונדה לשם אינדוסטריה משותפת היתה מובילה רק לעצלותו של הפועל הזה, לסמיכתו על חברו, מה שהיה מביא את כח האנושיות הכללי, המוליד הפצים להספקת צרכיה, עד המינימום היותר נורא, אכן זוהי גם הסבה שבשלה נהפך באנגליה הסוציאליסמוס, תיכף ומיד אחר הגלותו, ויהי לרדישת רפורמות מעשיות, כמו קיצור זמנה של העבודה היומית, הטבתם של תנאי העבודה וכו'. הסוציאליסמוס האוטופיסטי כבר ירד שם מעל הבמה. הבחירות שהיו שם אחר שנת 1895 הראו את זאת בחוש. אל הפרלמנט לא נכנס אפילו קנרדט סוציאליסט אחר. כימינו — מוסף אדלר — סוציאליסט צרפתי חושב את כניסתו לתוך המיניסטרוס הבורנזאזי של וולדקר-רוס,

למטרה היותר מועילה לעצמו, כי שם תנתן לו היכולת לדרוש תיקונים מעשיים לטובת הפועלים, בני הכת שלו. — תורת המפלה של החברה הקיימת (זו המפלה המוכרחת לבוא, כמו שרוצים הסוציאליסטים להוכיח, להגלי החתירה שהכחות הטכניים חותרים תחת הקפיטאליסמוס) נפלה בעצמה. אין עוד איש מאמין בה. גם מפלצת הקריוס והרעה התלויה בה יורדת אט אט מעל הבמה. „התרחבות שוקו של העולם — אומר ברנשטיין (שם, דף 70) — קיצור הזמן הדרוש להובלת סחורה ולהמצאת ידיעות שונות ממקום למקום, עושר המדינות האוחזות במסחר הקרידיט בזמננו וכחו להתרחב, וכן יסוד האנודות — האין כל זה מרחיק לזמן רב את אפשרותו של הקריוס?” — „מעתה אנחנו מוצאים בארצות שונות חברות של בעלי עסקים שונים שמטרתן להרחיק על ידי אנודות, סינדיקטים וכדומה את כל אנרכיה וכל ערוביה משרה חרושת-המעשה” (שם, דף 76). וברנשטיין פונה אל המצדדים בכות המהפכה הצבורית ובכות העברת כל עסקים וכל חרושת המעשה ליד הממשלה בכקשה שיתבוננו רגע אחד קטן על האורניסמוס הגדול הזה, שאנו קוראים לו חרושת המעשה, על חלקיו הרבים, על הליכותיו המסוככות, על תנאי קיומו המסוככים, בשביל שיבינו כמה גדולה צריכה להיות היריעה בכל חררי המסחר ומשא ומתן, וכמה מרובה צריכה להיות ההבנה וכמה מצוין צריך להיות הכשרון האדמיניסטרטיבי, הדרושים למנהיגי איוו ממשלה, תהיה איוו שתהיה, בשעה שתאמר לעמוד בראש חרושת המעשה הזאת ולנהל אותה כפקודותיה התכופות אשר תשלח מן המרכז שלה אל סניפיה. ברור לו שכל המעלות הטובות האלה עודן חסרות היום לאיוו ממשלה שתהיה, וחלילה לממשלה להעמיס על עצמה דבר שאין ביכלתה לכלכלו (שם, 88—87). מרקס וענגלס חשבו כל הימים שמפלגת הפועלים היא המון אחד שעניניו אחרים ורצונו אחד וזה הרצון המאוחד הוא שהיה צריך, לרעתם, להמיר את המשטר הקיים ולהחליפו באחר. אכן גם זה טעות היא, מפלגת הפועלים עצמה מתחלקת לכמה נונים, לכמה מדרגות, לכמה כתות, שבהן נמצאו אחדות המקבלות שכר רב בשביל שעבודתן דורשת בינה יתרה, תחת אשר אחדות מקבלות שכר נמוך מאד, כל הכתות הללו אינן מאוחדות כלל וכלל; המעמד האיקונומי של הכתות השונות האלה אי אפשר שלא יבא גם מיני רגילות שונים וצורות חיים שונות. בשעה שאיב אחד עומד נגד כל הכתות הללו, השנויים מתנוונים ומסתתרים, אבל בשעה שהאויב הכללי ינוצח, יניחו ממכחואם גם השנויים האלה וידרשו שימת לב המתאימה לכל חשיבותם. בשום אופן אי אפשר, למשל, לדמות את עניני המישרת באיוו חנות אל עניני הפועל. קשה לצייר אפילו ברמיון מין אחוה של מה בין זקן-הכפר ושכיר-היום ושומר-הבהמות (שם, 91—89). האידיאל של חמשת או ששת מיליונים בני האדם העסוקים בכלכלה הכפרית עודו גם היום — לקנות נחלה לעצמם, תחת אשר התחלפות חרושת המעשה של היחידים לחרושת מעשה צבורית אינה לרובם אלא הברה ריקה שאין לה שום משמעות (שם, 91). אכן גם אלה העסוקים במרכולת לא התמכרו עדיין לנמרי להרעה הסוציאליסטית. מן 5—4 המיליונים שבפועליה — שהם האנשים של המרכולת הנרמנית המתהללת בנצחונות הסוציאליסמוס שלה, וחצי מיליון בני האדם העסוקים גם הם במרכולת זו (לא בתור פועלים), בוחרים רק 2,1 המיליונים כקנרדטים סוציאליסטים (92—91). כתי חרושת מעשה, אשר המספר הכולל של הפועלים העסוקים בהם היה 6,165,735 איש, נמצאו בסופה של שנת 1897 רק 420,000 איש שעמדו במערכות החברות הסוציאליסטיות האקטיביות (שם, 92). מן

ג ג י נ ה.

את בלד ננינה; זה שארד תה
 המזוהר ורעד בקו ננה רה
 המשבר בקסמי מתמדיו הלב -
 הוא שירת הילפי שהוצקה בנו.
 נהיני לנגד כתפוש בחלום -
 לבכי לא ידפק חדלתי מנשם -
 וכאלו מתמונז נמס אני
 מעדן הננינה משיבת-הדמי
 שאשמע בוקע ועלה מתוך
 כל תנונת נותד המלאתי רה.

את בלד ננינה; ניצוצי הקוד
 שיפיץ ליל עינה, ליל רזים והזה
 ערפלי צמתך השחורה משחה,
 אף זהר בכתך בשיש לבה,
 על שפתותי השני מודחי השחק,
 בפנים ענונים שרטומי הדק -
 אי מנעים הנמירות לו צלחה הגות
 סוקפנה רוממה, נשנכה כואת ?

את בלד ננינה, ננינת האל,
 ברערה נצבתי לנגדך כצל
 נאקשב אל שירת נשמתך אט דם. -
 ומדמה אנכי שאשמע הר תלום
 העתיד הננו, הלוטה אעניף-סוד;
 אדמה כי אקשיב שיר צבעי ההוד
 של פרח שניץ באחרית ההוד,
 וננינות הננים של פוכב האור,
 שחרם עוד הופע על-שפירר-הנו,
 ושרם ליצרו אל הגה הניב . . .

י. ל. ברוכובין.

שיחות חסידים.

מאת יהודה שטיינבערג.

א. הנקן ונקדו.

ידוע הדבר, שנשמת הצדיק הריד יאהרן מקרלין היתה נשמתו של
 ישמאי; ולפיכך היה קפדן נורא, והיה עובד את הבורא בקפדנותו.
 ופעמים רבות קרה, שישב הוא זיל ועיין בהאי פתקא שהגיש לו
 אחד המבקשים, ופתאם נשא את ריסיו הארוכים ונתן עיניו במבקש,
 ואז פרח נשמתו של אותו המבקש - ממש ירא לרא נקשן.
 ופעמים הרים פשוט את ידו, וחקע למבקש מכת-לחי גדולה,
 כבדה ומשמיעה קול; והיה מצרף עוד למכה זו קללה נמרצה ובוזיה
 בשפת ניוח, ממש; כביכול, כאיזה שר או סקר מתקצף...

5 1/2 מיליון הדעות שבחרו בקנדידטים שאינם סוציאליסטים, אנחנו
 מוצאים את הרביע או נם את השליש שהן דעות אנשים המתנגדים אל
 הסוציאליסמום בהכרה ברורה וברעה קבועה (שם, 92). רבים מתנגדים
 לאנורות הפועלים הממציאות לחבריהן פרודוקטים בזול, יען כי ריח
 בורניאוויות נודף מהן; כאן אתה מוצא - טוענים הם בכעס - גם את
 הריח זה, מיועדנו מכבר, ונם את הדיכורנה. הוי, פורעניות! מובן
 מאליו - אומר ברנשטיין - שבית ספר לעם הנדו האמצעי היותר
 נאמן להשגת המטרות הפרונרסיות, אכן חסא הוא לשכוח גם את זה,
 שאם החלומות שחלמו על דבר העברת המשטר של ההוה להסוכו
 ממש ברנע אחר אינם אלא חלומות, אם כל הפנטסיות היפות האלה
 אינן אלא אוטופיה ותו לא מרי, אז רק אוטופיה הוא גם הרצון להחל
 דוקא בצורה של "אנורות פועלים" כזו אשר הנשמתה תהא קשה ביותר.
 האנורות של ההוה עתידות לחתקיים דוקא מפני "ריח הבורניאוויות"
 שעודו נודף מהן, אכן באותה שעה עצמה יש גם באנורות האלה כמה
 יסודות המועילים להתפשטות ההתחברות וההתאנדות בכלל בתוך העם
 (106-107). "להאנורות האנגליות כבר ישנו רכוש העולה על אותו
 סך של מאה מיליון מלר, אשר חשב לסל למספיק להנשמתה של
 השותפות לפי התכנית שהתורה הוא לפניה. "אכן לא בכסף הכח - אומר
 לנו מכה"ע, קאאפערראטיוו ניוס" מיום 3 דצמבר לשנת 1898 - החסרון
 מורנש באינטליגנציות ובכשרונות" (107-108). אי אפשר לקוות
 שהאינטליגנציות והמהינים בעלי הכשרונות האלה יציעו מארץ דוקא
 בשעת הרנש של המהפכה הסוערת (108). מצדדי המהפכה החברתית
 (שם, 115) הנם שמחים למנוסות הפועלים מן הכפר אל עיר המרכולת.
 הדבר הזה, חושבים הם ומתעננים עליו במסתרם, מרבה את חיל
 המתלוננים ומקרב בשביל זה את יום הקץ ואת שער הנאולה של
 החברה; אכן לו חשבו הסוציאליסטים כבעלי עיון גם על העתיד, לא
 היו שמחים כל עיקר. דבר מובן הוא שנקל עתה להרגיל את הכפרי
 לחיות חיים עירוניים מהרגל בימים הבאים את העירוניים הללו לחיות
 חיי בני-כפר. - הפרינציפיוס הדימוקרטי בא לבטל רק את המרות
 שבמפלגות, אבל לא את המפלגות עצמן (שם, 126) - להחברה
 כמו שהיא עתה יש דרכים חדשים להשגת מטרותיה, ואין לה כלל כל
 צורך להשתמש לתכלית זו באמצעי הפראים שכבר עבר זמנם, בצורת
 המהפכה שכבר בלחה מזוקן ונעשית נחלת ההיסטוריה (147-148).
 "חובתי להודיע גלוי שאני חושב את הבורניאוויה - ונם את האשכנזית
 בכללה - למפלגה בריאה, לא רק במובן האיכותני כי אם גם במובן
 המוסרי" (129). לו הודיעה המפלגה הרביעית גלוי לכל, שאין היא
 שואפת לכפיה ולנולת המפלגות בעלות הרכוש, היתה נודעת לה חבה
 יתירה גם מצד המפלגה הבורניאווית עצמה (140-134). זה הוא
 ההבדל שבין בית מדרשו של מרקס ובית מדרשו של ברנשטיין.

כמאמר שני ננסה להעביר לעיני הקורא העברי גם את המחלוקת
 שבין קייטסקי ובין הרץ במקצוע השאלה האנררית.

א ל י ה ו ח י י ס ר ח ל י נ .

עוור רלים... ופעם אחת התערבו בדבר והתחיל לומר יאזיהו מקומן, וכשהניע לישחיתן בצפון וקבול רמן בכלי שרת התחילו העם נועים כשורים.

וכשמע הריר נחוס-בער ברבר היולרת, קרא ליהושעקע ואמר: יהושעקע! זמר לי מעט! זמר אזיה נגון עצב! ויהושעקע התחיל מנגן: אודך כי עניתני: אבל הצדיק הצעיר צחק בפה קדשו ואמר: רביחא לבכות על אודך כי עניתני? ! שם הכל בוכין! והתחיל יהושעקע מנגן מעביר עונות עמו: אבל הצדיק הניע בידו הקדושה: כל החוננים מנגנים מעביר עונות עמו!

והתחיל יהושעקע לנגן: יותן בלבנו בינה: והצדיק צחק בפה מלא: כל בינה-בינה תפסיה להאי! וכי אינך יודע, שיוסף דעת יוסף מכאוב?... זמר במקום שאין הכל מזמרים... כמו למשל: רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות! והתחיל יהושעקע מומר: רבי ישמעאל אומר - והתחילו פתאם יוצאים מתוך פיו קולות ערבים... מתוקים... נעימים, שלא שמעה עוד און בשר ודם, ושיהושעקע בעצמו התפלא אחרי כן - מאין באו לו אוחס הקולות הנפלאים. הוא ספר אחרי כך בקלויו בין יהידי סגולה, שבאותו הרגע היה חש אתערותא דלעילא... השפעה... ממש, כמו שמשמין קולות בתוך פיו ואומרים לו: כזה ראה ונגן!, ושאלו היה חפץ או לסגור את פיו ולדום, לא היה יכול לעשות את הדבר.

והוא היה מומר ומומר, ואותו הצדיק הצעיר הפשיל את ראשו הקדוש לאחוריו; וכשהניע יהושעקע לכלל ופרט, התחילו יוצאים נינונים, שיהושעקע דחק א"ע אח"כ לזכור אותם, ולא יכול בשום אופן לזכרם. ואותו הצדיק חזר כמה פעמים לאותם הדברים, ואח"כ השתק יהושעקע, והוא ז"ל התאנה ואמר: רבים אומרים: כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל אי אתה יכול להחזירו... ואני אומר: אין בכלל אלא מה שבפרט... רבש"ע! הושיעה לפרטים שלך, והכלל ממילא יושע!... באותו הרגע הרימה שם החולנית פתאם את ראשה, אחרי שכבר נתיאשו ממנה - ובקשה מעט מים לשותה; וביום השני קמה על גליה.

ובאותה שעה נתכמלה הנזירה כלה מעל ישראל. אבל באותה שעה ננזר על שניהם - על הריר ר' אהרן מקרלין ועל הצדיק הריר נחוס-בער - שלא יארכו ימים רבים; זה - מפני שאינו ראוי עוד יותר לדברו, וזה - מפני שאין דורו עדיין ראוי לו...

ב. וְאוֹתוֹ תִּגְדֹּל הָיָה...

כשבשרו להצדיק הרב רבי אברהם מלאך שהרבנית ילדה בן, לא הכירו שום התפעלות על פניו; ורק הלך והכניס את ראשו ורבי בתוך חדר היולרת, וצוה שיראו לו את הרך הנולד. וכשנלחה המילדת את פני הילד, שלא נועה עוד בעצמה להסתכל בצורתו - הניע עליו המלאך בידו ואמר: זהו למטה מהסר שבאצילות! לא לך התכונתי!

ומיד חזרו פני הרך, ולא הוציא את יומו. לאחר שנה, כשהודיעו למלאך, שהרבנית ילדה זכר, הכירו מקורביו איזו התעוררות בפניו, וקם וצוה, שיראו לו את הנולד.

אבל המפה היה אז שמח ומאושר; והיה נותן בעד זה תיקון גדול לחסידים בקלוי, מפני שידע, שהקללה אינה קללה, רק - צירופים והמתקת דינים נפלאה בלשון שאין מלאכי מעלה נזקקין לה... והיה נוגב בזה את דעת השטן, ונס מכה זו אינה אלא על חשבון מירוק עונות, שראה בו בלי ספק, ושואחר שהכה, יצא זכאי ברינו ובקשתו תתמלא. פעם אחת היה קטרוג גדול ר"ל למעלה ונתחייבו שונאי ישראל כליה ח"ו, ואותו יום כל מי שנכנס לפני אותו צדיק יצא מכה ומקולל. אבל כל זה לא הועיל. הנזרה לא נתכמלה.

וכשראה הצדיק שהדבר הניע לידי כך, עמד בתפלה והיתה לו עליה נשמה והרעיש עולמות.

אז הציעו לפניו שיברור לו אחת משתי אלה: או אם שידחה את קץ הנאולה ליובל שנים יותר ואם שתצא נזרה ח"ו על יולדות ישראל שבשנה זו.

וכשמע אותו צדיק בדבר, עמד והכריז: ומה אם אלף יאברו על אות אחת שכתורה - עאכ"כ יולדות של דור אחד ביובל שנים של עבודה כתקונה!... יולדות הן פרט, והנאולה - טובת הכלל... יאברו פרטים רבים בעד כל כנסת ישראל!

ועמד והסכים.

למחר התנפל לפני הצדיק חסיד אחד ממקורביו, שהיה כל ימיו חשוק בנים ר"ל והרבה טרח בו אותו צדיק בעצמו עד שוכחו בורע של קיימא והוליד בת וגדלה והכניסה לחופה. עכשו אותה הבת מקשה לילד, והיא - מסוכנת.

מובן מאליו שאותו צדיק עמד על דעתו ואמר יכבר נגזרה גזירה.

ואותו אב בופה וצועק: רבי, איני מניחך! אבל הצדיק נתן בו עיניו, ונפל עליו פחר, והלך לביתו ושלה את הפלונית. והפלונית היתה צעקנית גדולה, והיא התחילה צועקת ומתריסה כנגדו: רבי! למח נתת לי בח, אם ידעת שהיא לא תחיה? ! הלא על זרע של קיימא התחננתי!

והוא ז"ל התרכך מעט, ומצא שהטענה צודקת, והבטיח לה שתלד הבת את ולדה; אבל אותה בעצמה אינו יכול להציל.

והבת ילדה בן זכר, אבל היא, היולרת, היתה מסוכנת... אחר יאוש...

ומולה דהאי איתתא גרם שאותו יום היה צריך הצדיק ר' אהרן לנסוע לחתנו האדמו"ר הר' אברהם יעקב ז"ע מסדינורא. והוא נסע, והאב נמר בדעתו לנסוע אחריו, אולי יתבייש שם בפני חתנו ונכדיו ויטריח א"ע לכטל את הנזירה - ונסע אחריו.

מי שראה פעם אחת את האברך הריר ינחוס-בער חתנו של האדמו"ר מסדינורא - כבר הכיר בו שדרך אחרת לגמרי לאותו הצדיק, ושהוא יהיה יפרי חדש; וכן היה צריך להיות, אלמלי שקרה אותו המעשה.

וכשבא האב החסיד לסדינורא, ושמע שם את שבחו של האברך הריר נחוס-בער, התישב בדעתו, ונכנס אצלו וספר לו את כל המעשה. ומיד הרגיש אותו הצדיק בדבר.

והנה מי שלא שמע את יהושעקע חזנו של האדמו"ר, לא שמע עוד חזן אמתי מעולם. נשמתו היתה ממדור ה-בכיה שבהיכל ה-גינינה, כל החוננים הללו, שאתה יודע אותם - דרכם לבכות על יכבדת רועה עדרו, על יקרוץ מחומר ומפני חטאינו וכדומה מן המקומות; אבל יהושעקע זה, כשהיה רוצה, היה מביא לידי בכיה גם כשהיה מומר

כשנפטר הצדיק מאפסא, נסגרו בו ביום כל שערי הניהנום, והכריזו מלמעלה: מי שימות היום, ילך עם הצדיק לנן עדין.

אבל הצדיק לא הסתפק בזה, והלך ישר לניהנום ועמד וקרא: ניהנום, ניהנום, פתח שעריך לרשע בן צדיק! — וכשראה, שאין השערים נפתחים, הזכיר על עצמו את עונו, שאכל בצום גדליהו מחלף, שאין עליו שם הוי"ה. אז נפתחו השערים, והצדיק נכנס ככל המדורים, ולא שלטה האש רק בחניכי שניו ובאצטומכתו.

ובראותו את צער הרשעים שבניהנום, עמד ונשבע, שאינו יוצא משם, עד שיצאו עמו כל הרשעים שבניהנום.

ומלאך דומה חפץ להסכים לדבר זה, ובלבד שיצא תיכף; אבל הצדיק דרש ממנו עוד יתרה, שכל האומר יאחטא ואשוב לא תשלוט בו אש של גיהנום.

ולוה לא הסכים שרו של גיהנום; הלא נמרא מפורשת היא: האומר אחטא ואשוב, אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה. וחיה אז רעש גדול בעולמות העליונים.

אבל הצדיק מאפסא ידע רק למחות דינים. להמתיק דינים — לא ידע שום צדיק, כמו שידע זאת תריוני.

ובאותה שעה ישב הצדיק הר"ר ר' ישראל מרוזין, והקטיר את מקטרתו, והעלה מתוך פיו ענולים-ענולים של עשן ואמר תורה:

האומר אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה — היתכן שהדברים הם כפשוטם? וכי הקב"ה מקפח שכר כריותיו? וצערו של זה היכן? גם מחטאו ר"ל לא נהנה כדבעי... [גם צער החרטה גדול אחיכ... ואתה אומר — אין מספיקין בידו לעשות תשובה!]

אבל פשט הדברים כך הוא באמת: האומר אחטא ואשוב — אין מטילים כל ספק בדבר שיעשה תשובה שלמה, ותשובתו תקובל; אחר שאפילו בשעת החטא ר"ל לא שכח את בוראו...

באותה שעה נכנע שר של גיהנום, ונתקבלו כמה רשעים בתשובה, ונקבע הדבר לשעה ולדורות.

ומאותו היום התחיל הר"ר ר' זוסיא לנסוע לרוזין.

ד. אַבְרָהָם מֵאִיר הֶזְקֵן וְאַלְקָנָה הָאֲבֵרָה.

אברהם מאיר הוקן נשתתק מתוך שיחתו עם אלקנה האברך שהיה משותי-מימיו ומקבל ממנו השפעה בספורי קדושים — והתחיל לומר בחשאי קיטוע של איזה ננון, מה שהיה עושה תמיד, כשהיו מוחו ולבו מלא מחשבות.

ואלקנה נשתקע ברעיונות על הדברים ששמע. עתה מפי רבו זה ופתאם נתעורר ושאל:

והוא היה משמש גם אצל האדמו"ר הוקן זי"ע?

מי?

מי? חיים איצי!

חיים איצי? בידוע! הוא היה אצלו זי"ע פל"כול! הוא היה מניש לפניו תבשילי הסעודות ערבובוקר, חולץ מנעליו ומלודו לכשיצא... הכל כמו אצלו שליטיא. אבל אז לא היתה בו עוד הלכותא ר"ל.

אברהם מאיר הפסיק בשיחתו ונחאנה, וסנן מתוך שפתיו בחטיפה: והלקותא, ר"ל, באה עליו עפי מעשה...

אינך יכול לספר לי המעשה?

מרדוע לא?! שושה! אין זה בכלל מספר אחרי מטתו של מת... הדבר הוא במקצת לכבודו; וחזן לזה — מצוה לפרסם דברים כאלה!

וכשהביט בו, העביר את ידו על פניו ואמר: זהו למטה מנברה שבאצילות, לא אותך קראתי!

לשנה הבאה שמר בעצמו את העת! וכשילדה הרבנית, מיד נפר בו שהוא דואג ומצטער; וכשהראו לו את הילד, נחן עינו בו ואמר: יזה גם לחפארת שבכריאה אינו מגיע; שובה, כי לא על שכמותך הוצאתי את הטובים שבצרופים!

ומובן מאלי, שגם זה לא הוציא את יומו.

כפעם הרביעית, כשהרנישה הרבנית בדבר, לא הפצה עוד להראות לו את הילד, עד שיבטיח לה תחלה, שזה יהיה בן קימא ולא ישלחהו עוד מעל פניו, והוא היה אנוס להבטיח.

וכשהביט בצורתו של הנולד, נאנח ואמר: טובים ממך שלחתי מעל פני, אבל מה אעשה וכבר הבטחתי!

והיה מצטער והולך כל אותו היום, וטען: רבוננו-של-עולם! מכל אוצר הנשמות שיש לך, לא מצאת למעני טובה מזו?!

לאורתא אחוי ליה בחלמיה: סולמו של יעקב אבינו... נמדים עולים ונספלים יורדים... והרבנית ראתה בחלומה את ר' המנונא זוטא-ואת עיג מלך הבשן.

כשהקיץ המלאך ענה ואמר: עתה ידעתי, שיקר בעיני הקב"ה נשמה נמוכה המתאמצת ועולה, מאיוו נשמה אצילית שירדה לעולם ונפנמה:

ואותו הילד היה הרב ר' שלום קע...

ג. אַחְטָא וְאָשׁוּב.

בשני דרכים היה הצדיק מאפסא ידוע לחסידיו: שהיה מחבב את בעלי תשובה, ושהיה עובד את קונו באכילה ושתייה. ואלה מן המקורבים, שהיתה להם אחיזה הנונה בהצדיק, ידעו את הסוד, שאלמלי הוא, לא היתה חיו תקומת לנשלים במאכלות אסורות.

ואת בעלי התשובה היה משבח בפרהסיה ואומר: רבותא להיות צדיק, כשלא טעמת מעולם טעם חטא?! באופן זה היה יכול אפילו זמרי בן סלוא להיות צדיק!..

ידוד המלך לא זכה לאמר קין פרקים תהלים, אלא מפני שהיה בעל תשובה — אמר פעם אחת במוצאי שבת בסעודת מלוה-מלכה.

חזקיהו וירבעם בן נבט, אמר פעם אחרת, מי מהם זכה שיתפוש הקב"ה בכנרו? הוי אומר — ירבעם בן נבט!

יצדיק מעיקרא הוא בבחינת מקוה מים טהורים... לא יחסר ולא יעדיף משנתנו לו; ובעל תשובה הוא בבחינת מעין המתגבר...

פעם אחת בצום גדליה שב הצדיק מבית התפלה, ורמו שיערכו את השלחן, ונטל ידיו לסעודה.

הנבאי חשב, כי שכח הצדיק שהיום הוא יום תענית, והזכירו על הדבר.

אבל הצדיק נאנח ואמר: יאלו ידע גדליהו את חולשת הרור, היה צווח מקברו: יאכלו עונים וישבעו!

ולאחר שנמר סעודתו, נודע להנבאי, שנכשל הצדיק באותו יום ואכל בסעודתו בשר מאותו השו"ב, שאין הצדיק רואה את שם הוי"ה על החלף שלו.

אז הבין הנבאי שיש דברים בנן, ושהוא למעלה מהשנתו; ולא הררה חיו אחרי מדותיו של אותו הצדיק, ורק שמר את הדבר בלבנו.

והרבה שנים אחר פטירתו נלה נכרו ר' זוסיא ע"ה את הדבר:

בנלות.. ושכינתא — בנלותא... התבין את הענין?! זהו סוד של עמו אנכי בצרה:.

רק העולם השפל הוא בנלות, ומן העולם השפל לא ידע שליטיא כלום.

יבאז היה מעשה, שיוחנן המקורב חלה ר"ל במהלה מסוכנת, ושלה פתקא אליו שיחיה, והפתקא היה כתוב ממש בדמעות.

יבשעיין הוא שיחיה בהפתקא נשא את עיניו הקדושות ואמר: תמה אני על יוחנן, שהוא כמדומה לי עובד וירא שמים ויודע שעור בעבודת הבורא: יכל נפשך — אפילו הוא נוטל את נפשך, כל ימיו צריך אדם להצטער, מתי יבוא לידו דבר זה, ויקימנו; עכשו, כשהניע לדי כך — ומה הוא רוצה? שאלך ח"ו נגד רצון הבורא?!

יחסידיס נוסעים, ושבים, ונוסעים, וכותבים בקשות: לפרנסה: למעמד פרנסה, להנצל מחרפת רעב ח"ו.

אבל הוא שיחיה אינו יודע מהו פרנסה ומהו רעב. וחיים-איצי היה מצטער מאד על הדבר. ועמד וטען: רבשיע! כלום למענך בראת צדיקים בעולמך?!

יבאז החליט בדעתו לעשות דבר, שיש בו סכנת נפשות. — לא צירופים חסר העולם! כבר יש די קדושה בארץ, כשיש לו להקב"ה צדיקים כמוהו בעולמו! העולם צריך לפרנסה!
— בעולם יש עול גלות!

— צריך להביא את העולם בלבו הקדוש! צריך לעשות דבר, שידע שליטיא מהו פרנסה, מהו רעב, ומהו עול גלות!
יבאז קבל על עצמו הדבר, ועשה.

יבאז תפלת שחרית, כשהגיעה העת להניש לפניו שיחיה ארוחת הבוקר, עמד וסגר את הדלת; ולא הביא לפניו אפילו כזית לחם. והוא שיחיה היה טרוד בצירופיו ובבריאת עולמות, ועשה נחת רוח לשכינה הקדושה, ולא הרניש כלום. אך בעוד שהוא עוסק בצירופיו, הרניש שחסרות לו היום הרבה ברכות לתשלום סכום המאה. ולעת ערב הרניש בדבר, וקרא לחיים איצי, וצוה לו שניש לפניו איזו טעימה...

יבאז התחיל לבכות, והסתכן בנפשו, ועמד וקרא: רבי! כל טעימה לא אתן היום לך! צריך שתדע מהו רעב, מהו פרנסה. יומכיון שפתח פיו, הגיד את הכל.

— אין העולם צריך לצירופים!
— הצדיקים לא נבראו בשביל העולמות העליונים!
— העולם צריך לפרנסה! יש בעולם עול גלות!
— יש בני אדם שהם רעבים!
— רבי! עמד וצעק: צריך לדעת מהו רעב!
יבאז הרבה המיה דברים כלפי קדושתו.
— יומה היה בסופו של דבר?

סופו של דבר?! כאותה השנה היה שובע גדול בעולם; וכל העקרות נפקדו; מקשה לילד אפילו אחת לא היתה; וכל מחוסרי פרנסה מצאו מעמדות טובים.

אבל חיים-איצי נענשו... הוא שליטיא נתן בו עיניו, ובאותו הרגע נדבקה בו אותה הלכותא ר"ל, ולא סרה ממנו, עד שנטרד מן העולם.

והזקן נקה את קנה מקטרתו, וישם קצהו האחד בתוך פיו, ואת קצהו השני הושיט להאברך. הלז הוציא מתוך התיק שלו קופסא יפה וחדשה מלאה סבב מן המוכחר, וימלא את מקטרתו של הזקן, ויצת פסת ניר וינישה אל המקטרת.

הזקן מצין שתיים שלש מציצות מתוך הקנה והתחיל מספר: כשנפטר הזקן ז"ע, והוא שליטיא, המבדיל בין חיים לחיים, היה אז עוד צעיר, ממש קטן, כביכול, אז פטרו את כל המשמשים ממקומם, ורק חיים איצי נשאר על מקומו, כי הוא היה גם קצת מלמדו שיחיה. וכשישב הוא שליטיא על הכסא, התחילו המקורבים והחסידים לנסוע אליו בזמנם ושלא בזמנם — הכל כמו שהיה בעוד הזקן ז"ע היה בחיים.

אבל הם לא נושעו... כאלו לקחו מידו ח"ו את מפתח הישועות... מקשות-לילד מתו ר"ל... עקרות לא ילדו... בני עשרים ואחד נתקבלו כמעט כלם לצבא... הרבה ריגדרים נורשו מתוך הקריששמות שלהם, הכל כאלו נהפך העולם! נהפכו סדרי בראשית ויהיו לתהו ובהו... אין מופת... אין הבטחה ודאית... אין מאמר נפלא!..

יחיים-איצי הרניש בדבר, והיתה לו חולשת הדעת מזה; וכמעט שנלכד בפח של היצר; מפני שנפל בספק: שמא?.. אולי?.. מי יודע? וכאלה מטענות אותו הבחור, כשרוצה להעמיד איש חסיד בנסיון ר"ל. אבל הוא לא יכול להיות בספק: הוא יודע אותו שליטיא, שהוא קדוש מרחם, שהוא עובד את השי"ת ממש כאבותיו ז"ע! ועמד בנסיון, ונרש את ההרהורים מתוך לבו, והתחיל לבקש את סבת הדבר. בקש ומצא.

יבאז יודע לו שהוא שליטיא מסור כלו לעולמות העליונים, ואינו יודע מן העולם השפל כלום,

יבאז עוד, אלא כשמתאוננת לפניו איזו קשת לב, הוא מצרף צירופים מדבריה, ומוציא שמות הקדושים, ובורא עולמות חדשים. אתה מספר לו נזרות רעות על ישראל ר"ל — צירופים; מקשה לילד — צירופים; שורים בווינא, שעומדים למכירה בחצי מחירים — צירופים; קריששמות... משרפות י"ש... פריצים רעים — הכל צירופים, צירופים של שמות הקדושים!

יאתה כותב בפתקא שלך: ילרפואה מכאב-שינים! — והוא אינו יודע מהו כאב ומהו שינים.

יאתה כותב בפתקא שלך: ישיזכה לפרנסה! — והוא אינו יודע מהו פרנסה.

יאתה כותב: שיהיו מזונותיו נתונים לו מידי הקב"ה ולא מידי בשר ודם — והוא נושא את עיניו בהבירות, ושואל: וכי יש דבר שאינו ח"ו מידי הקב"ה?!

יבקיצור אינו יודע כלום מהו עוה"ז — יומה היה בדבר?

יומה היה בדבר?! העולמות העליונים האירו באור הגנוז... קוב"ה לא קא בכי ולא קא רניז כל האי שעחא... וראוי היה הזמן שתבוא בו הנאולה.

ימפני מה לא באה? קם האברך על רגליו ונתן את מבטי עיניו ברבו.

ימפני מה לא באה? צחק הזקן צחוק של יאוש — מפני שלא חסרה לו... מפני שכנספירות העליונות אין הנאולה חסרה... התבין? אין הנאולה חסרה!... מפני שהכל שם נאול ועומד... רק העולם השפל הוא

הִירָח — כֶּסֶף מְהוֹר —
 ראשו אִם יִנֵּעַ;
 וּמְקַהֵל הַכּוֹכָבִים
 תְּשִׁיר אֶף תְּרִיעַ.
 שְׁלוֹבֵי-זָרְעַת וּמְרַת־עֶרְוָן
 שָׁם יִשְׁמִיעוּ כָּלָם;
 וּבְרִיחַ תְּהַלֵּת-שְׂרִי
 הַשָּׁמַע מִמְּלָם.

וכן: הירח, שהוא כסף מהור ושעל ראשו עטרת פז ושצועד על הכסא, הירח הזה יניע את גם את ראשו ועמו נוע תתנועע גם עטרת-הפז, ואולי גם פעמוני זהב יצלצלו בקול, ואז מקהלת כוכבים ישובי זרוע' לא רק תשיר כי אם גם תריע. אמנם רק אחת קשה מעט להבין: מי הוא זה ואיזה הוא השמיע עוד יברוח תהלת שרי ממולם? אפשר שלשלמות התמונה חסרה עוד ימחולת-מחננים, ואולם את החסרון הזה ימלא המשורר במקום אחר, בשירו יאל ילד עברי, כאמרו לו כי לא יאחר את דמעו, ואנלי-הדמע כאכני-שהם שם יזהירו עלי כפת השמים, ואז יוסיף: ומלאכי אל ישירו שם במחולת-המחננים. אם אינו ענין לשם, כי לשמחה מה זו עושה שם, ולמה זה יצאו מלאכי אל במחולת המחננים למראה ידמעות ילדי נעם? תנהו ענין לכאן, לשיר הירח הצועד על הכסא ומניע את ראשו, והיה מעשה התמונה שלם. — אכן סוף שיר-האביב הוא: יבסלג בין הנלים ישחה הירח, לבנת ספיר גורתהו ירחץ שם שמח. ובכן הסיר סוף סוף ירח הכסף את עטרת הפז מעל ראשו אשר אט יניע, ותחת לצעוד שם שמח על הכסא, הוא ירחץ שם את לבנת ספיר גורתהו ג'כ שמח וטוב לב. ידעתי: סוף נכח לתליה וסוף ירח למרהץ!

והנה השיר הזה, שהוא, כמוכן, כלו "מקורי", יעיד כמאה עדים על כשרונו הפואטי של האדון המחבר ועל טוב טעמו; ובעצם הדבר, יכול היה הקורא בעל חיד טועם לצאת בו ידי חובתו ולהפטר מקריאת יתר השירים בלי כל מוסר כליות. אולם רק הקורא רשאי ולא המבקר, שאינו בן חרוץ בדבר הזה, ולכן עלי לספל עוד מעט גם בשירים הבאים.

אחרי "שיר אביב" יבוא שיר קצן מתורגם בשם "תורת אם", שתוכנו מוסר טוב: יוסף טנף את "בגרהו" ובככי אין אל "אמהו" ויתנצל על חטאתו, ואמו תטיף לו את מוסרה: "השמר לך כי שם כבודך לא (בעברית "השמר לך פן") יכתם במעשים רעים, כי מי יסיר אל (כלי אלה) כתמיד?"

בכלל אורב הוא ליבושיצקי לתת לנער דעת ומומה, וזה דרכו להטיף מוסר ותוכחה לאחיו הקטנים; רצה משוררנו לזכות את ישראל הצעיה, לפיכך הרבה להם תורה מתוך חריסמומיות אשכנזיות, תורה שתוכה רצוף מוסר השכל. הנה, למשל, "הילד השובב (ע' 31)": "על שפת ים-התכלת בין פרחי תפארה" התהלך לשוח נער, "אחר" עם אמו "היקרה", ויבט והנה במים שושנה צוהלה, וכמוכן, יפעתו לקחה כל נפשו, לבתו, וישלח ידיו למלאות תאותו; "האם התחננה לבל יעשה כזאת פן יקרדו אסון והוא, כמוכן, אטם אזנו... "ויקטף הפרח — והנה אי-שמים! קרסליו מערו — והוא טבע במים!" ועוד הפעם כמוכן, "לקול זעקת שבר-האם הנדהמה המון ילדי חמד התאספו אז שמה", ואז מצאה, "האם הנדהמה" שעת הכושר לפנות במוסרה אל המון ילדי חמד ולתת להם, "לקח טוב":

הזקן הפסיק את שיחתו, ותקע את שתי עיניו בקורות ביהמ"ד;
 והאברך הוציא אנחה מתוך לבו, והתחיל לשפשף בידיו מתוך התפעלות.

ב ק ר ת

למען אחי הקטנים.

אתם אומרים כי השיחות הנמלצות והקינות התמידות על עניות ספרותנו העלוכה, דלותה ושפלותה, אינן מתאימות למצב הרברים כהויתם ויש בהן הרבה הפרזה וגוומא? עוד ראיה מוכחת דורשים אתם? עוד מופת חותך, מנקר עינים?

הרי לפניכם קובץ שירי ילדים - למען אחי הקטנים! *

אם יש קונה עולמו בשעה אחת — זהו ה' ליבושיצקי בעל הקובץ אשר לפנינו. רק כשנתים עברו מאת צאת המהדורא הראשונה של הקובץ הזה לאור, וכבר היה גם מחבר זה לימפורסם. אצלנו הכל אפשר, ואפילו דבר כמו זה. הספר - למען אחי הקטנים, כבר נתפשט, כנראה בין המורים, בכמה מהדורות. כמדומני שגם מנצחים על הנגינות נמצאו בקרבנו אשר השכילו לחבר נגינות לשירים הללו, למען חבכם על "אחי הקטנים", על אלה הצאן שלא טעמו טעם חטא...

והרי אין לך תעודה גדולה ונאמנה על עניותה ושפלותה של ספרותנו יותר מזו!

אך הבה נתבונן אל המראה מקרוב.

המחבר נותן לנו מעט שירים מקוריים, וגם הרבה אשר תרגם מאחרים, בלי שנויים וגם בשנויים, כלו בהוספת גופך משלו, שירים הדרושים לחפץ נערים גדולים או בינונים או ילדים קטנים, וגם שאינם דרושים כלל לא לקטנים ולא לגדולים, וכל אלה כרך ביחד ויעש בלילה אחת - למען אחיו הקטנים.

אחרי תפלה לילדים לשנה חדשה יתן המשורר לפני אחיו הקטנים, כמוכן מעצמו, שיר אביב:

יְלָדֵי שְׁפָר, יְלָדֵי נֵעַם,
 רְאוּ הָאָבִיב שְׁמָה!
 קְנִי מִלְּכַת הַשָּׁמַיִם —
 וּבְעֵמֶרְתָּ פֹּה מִנְּגֵד
 יֵצֵא הַיָּרֵחַ;
 וְעַל הַכֶּסֶף מְרָאָה תִּכְבֵּלְתָּ,
 יִצְעֵד שָׁם שְׁמָחָה.

משוררנו קורא לילדי שפר, ילדי נעם לראות את האביב ישמה, והוא מראה להם באצבע על קוי מלכת השמים, כלו השמש, אשר ינטו ימה, ועל הירח אשר יצא מנגד בעטרת פז ויצעד שמח על הכסא. אבל מאין באה יעטרת פז להירח, ומה טיבו של יכסא מראה תכלת אשר עליו יצעד שמח? יראתי כי התורה האחת אשר ילמדו האחים הקטנים על פי השיר הזה, תהיה, שיתחילו לצעד שמחים על הכסאות, ואז יהי נא אלהים בעורנו!

ואולם:

* למען אחי הקטנים, קובץ שירי ילדים מקוריים ומתורגמים מאת א. ליבושיצקי, הוצאת "תושיה", פיעטרקוב תרניט. 170 ע"י.

הה שמעו - קראה -
אל קול אבותיכם ;
מצותם בפרה.
למען ירבו ימיכם !..

הרבה שירי-מוסר כאלה, שיוכלו לקחת את "כל נפשו-לכות" של הקורא הקטן, תפנשו בספר זה; אך נשוב אל השירים הקודמים כסדרם. אחרי "תורת אס" נמצא "נלגול עלוקה" תרגום אחת, "משירות הסלבים" של פושקין. מה ענין "נלגול עלוקה" לקובץ זה, והאמנם יבין הילר העברי מה זה נלגול עלוקה או "נלגול הצבעונים", כאשר יקרא אחיכ בתוך השיר? אל נקשה לשאול כאלה, ונפן לראות את גלגול שירו של פושקין בתרגום ליבושיצקי:

פחדן גדול היה דוד
פעם אחת אחר שבת
ובליל שב הביתה
דרך אפל תצר-מנת.

איפה אחר דוד שבת? בשאלה זו פנו לכם אל המתרגם והמשורר פושקין נקי, כי המתרגם הוסיף "נוסף" זה משלו, כאשר הוסיף גם את התאר "גדול", שאין כאן מקומו (פושקין יאמר (Trycovatb).

הוי מה קצרה או רוחרו!
ובהקשלו מפלי כח
נדר דומם; פתאם שמע:
בלט עצם איש מפאם...

"קצרה רוחרו" — מכטא זה במובנו האמתי אין ענינו לכאן, כמו שלא במקומה היא המלה "איש", גם הפעל "מפאם" מוטל בספק אם אפשר להשתמש בו בזה, אבל נחמד מכל הוא המכטא "בהקשלו נרד".

נפסח על "בן חכם" הקורא בלשון הי ליבושיצקי הפואיטית: "מה מאשר, צולה הנני, מה יגל לבני! עת אשכב בזרועות הורתי, עת אשב עם אבי", ונבוא אל המשל מפולנית בשם "הנערים והצפרדעים": נערים רצו אל כל עברים ועיפים וינעים בקשו צפרדעים, "ובניה האחר (האחת?) מבצתו — הכוזה באבנים על שפתו". על שפתו של מי — קשה להולמו.

ויערב האחד לבתו
ויאמר בהניחו נניתי.

אין זאת כי אומר הי ליבושיצקי להרגיל את האחים הקטנים מעט מעט לסגנון היוצרות! מלבד שספק הוא אם אפשר לומר כעברית, "בהניחו ניתו", אחרי שהפעל "הניח" במובן זה עומד הוא, — הנה מכטאים מעין "ערב לבתו", "הניח ניתו" וכדומה הם יפים ונעימים בכלל.

נרלג על "שתי השבלים" ועל "היתום" הנרדם במטת הוקנה "בשחוק ערן על דל שפתו", ולפנינו "שיר-ערש". ואף אמנם יש בשיר זה צלצלי חרוזים קלים ונאים, ואולם איזה זיק פואיטי באמת לא תמצאו גם בו, וגם לא הכל עולה בו יפה: "בימי קדם, במרחקים, היה היתה עיר", וב עיר הזאת האבות הקדמונים של הילד היו

עם שאר צו תחת בגליו
זכה חלבי דרבש;
עם שקעתיים מאד רחוקות
נמצא בו איש קש.

אך האבות עונו תורת אל, ועלי שמש הצלחתם עלו עבי צל, אך הם מקיים, כי יום יבוא, ושבו כלם להיות עוד עם עו —

וקם מקרבם כארי נוהם איש... או תשמע שאנת אריה... או יעופו חיש כברקים דרך מרחבים" וכי, וסוף דבר: "עתה שכר וישן, בן יקיר, שמע אדבר שירי. אבל איך יוכל בן יקיר לישון אם עליו עוד לשמוע ולשמוע — ליבושיצקי הוא היודע.

אחרי שיר הערש עוד הפעם משל "הדבורה והזכוב": "בין ערוגות פרחים דבורה אחת דאה" (*)...

אכן למען הוכח, עד כמה יפליא משוררנו לתרגם את שירי משוררי העמים, נקח לדוגמא עוד שיר מפורסם קטן, "הענן האחרון" מאת פושקין, שכבר נלקה מיד ליבושיצקי, כאשר ראינו למעלה. המשורר פונה אל הענן האחרון כעבור סופה: "עירי תלבישה הטבע צלמות, מידך יום בהיר יתעטף עצבות". אם תתפלאו ותשתוממו איככה זה נהיה הדבר כי הענן האחרון, אשר כבר "על תכלת השחק יעוף", יוכל עוד "לה לביש הטבע צלמות" ועל ירו "יום בהיר יתעטף עצרת", — רעו לכם כי לא על פושקין תלונתכם.

לאחרונה קורא המשורר להענין: "חדל לב! הסתר! העת התהלכה (בעברית אומרים: העת עברה, חלפה, הלכה, ובכל אופן לא "התהלכה").

והרות המסלסל
חציר השבלת
על צואר ירדפק
משפירי-התבלת!

מה זה "חציר השבלת"? עוד הפעם שאלו את המתרגם, כי המשורר יאמר "עלי העצים", אבל זר תפארת לכל השיר הוא "על צואר ירדפק", שם ב"שיר האביב". הירח ראש יניע, במקום אחר "הברושים נאנחו בשכרון מתנים", ופה הענן מוררף על צו אר! האין זה משורר אמתי הנותן נשמה באף כל היקום?

וכאשר ישכיל הי ליבושיצקי להטביע חותמו המיוחד על שירי פושקין, ככה יצא מתי "מתקוקן" כל דבר אשר יקח בידו כחומר לעשות כלי (**). נביא עוד דוגמא אחת, ובוה נחרל. יש לנו "אנדרטה" יפה "חד-גריא". אך היא נראתה לעיני משוררנו כדלה ופשוטה ביותר, ויקחנה בידו ליפותה ולשכללה. והנה לפניכם הבית האחרון בכל הודו והדרו: "ויופיע משמים אל בהדר נאוו ויפקד על ציר המות את כבד עונו: על כי שחט את השוחט, ששחט השור, אשר שתה את המים שעלו מבור ויתנאו על כל גדותיו ויכנו הלהב, אשר שרף את המקל, שבנאון. ורהב הכה, הכה מכות רבות את הוד הכלב, אשר נשך את החתול, שבדודן וסלף שרף, אבל את הגדיה, שקנה האב בשני זווים, זווים בהירים, שני זווי זהב". האנדרטה הזאת לכדה בצורה המשונה שנתן לה משוררנו, דיה להעיד על כשרונו הפואיטי וגם על טעמו היפה.

(* בעברית ציל "דבורה אחת דאתה", אך בנוגע לדרקוק הלשון לא יבחינו הי ליבושיצקי ולא ידרקק הרבה. הוא כותב, למשל: "קירות הכלא השחורות", ליקרני זיו השמש הנאורים", "צפרנדי המפוזרים", "חתיכה של בשר בתוך תלתה" (תי "היתה תלויה"), "לא בחבל תלה" (תי "היה תלוי") וכדומה. כמו כן אינו מבחין כלל במבטאיו ושמוש לשונות ותוכלו למצוא אצלו פנינים כאלה: "עונו שמה פקחה הנה (אלהינו-אבינו)", "ומבטך ייעף לביט" (הכוכבים), או "כבן עשר שנים היה... היה נעלה על כל רעיו... כן גם נשגב נעלה היה... ובאל הימים היה" (מאגרות אמיות). "היה חיה במדינתו מלך אדיר עם מלכתו, מתתיהו היה שמו, נכסים רבים היו לו, אך מאשר עוד לא היה" (השושנה בין החוחים), וכיוצא באלה.

(** תחת זה ישבת לפעמים לתקודברים, הצריכים באמת תקון למען הילד העברי, הנה, למשל: "לפני חג הפסח, עת כל האופים אופים את הממתקים, המגרנות, הגלוסקאות הנעמנות" (ע' 120).

או שהוא קונה את מניות הבנק הלאומי וכו' וכו'. להפך: הכל יודעים היטב ומאיש לא נעלם, שיחוסו לציון, כיחוסו להיקבה, או שיחוסו להיקבה, כיחוסו לציון... בשעת האספה נתפשטה השמועה, שג. נ. החליט: בלכתו לונדונה, יסור לוויגנא, ושם יתראה את הדי"ר הרצל ויבקש אותו שילמדו את כל הציוניות כלה, בעמרו על רגל אחת, ומסובל בידיעות רבות ונכבדות כאלה, יבוא להקונגרס ויחתוך את גזר ריבון של כל השאלות הנכבדות, שבפתרון מתחבטים כל הציוניים.

אחזור לספורי. היה בין חברי הוועד אחד, שיצא במחאה נמרצה נגד הצעה זו. אחריו חוו את דעתם יתר החברים. עוד אחד הסכים לדעתו של בעל המחאה, השלישי הביע את פליאתו הגרולה, שיש אנשים אשר יאמרו לסלק את ידיהם ממרגליות יקרה כזו, שהמציא לנו הקב"ה ברוב טובו.

„אדרבה, אם רק הוא הפך, או עלינו בודאי ובודאי לבחור בו... אדרבה, אשאלכם, אדוני, במי נבחר, אם לא בנ. נ. גם מן היושר הוא, שנבחר בו; הוא אדבוקט מושבע, ומאד נאה ומאד יאה לשלוח „להתם“ שליח צבור כזה” — וכו' וכו' בנוסח זה.

„לפי דעתי, הוסיף עוד אחד, והוא ידוע בספרותנו — לפי דעתי אני, רק (קרי: בשלשה רישיים) באנשים כ'א' לה נבחר; על ידי הקונגרס נמשוך אלינו „אותם“. מי יתן וירבו החפצים מהם לנסוע אל הקונגרס; אין כל ספק בעיני, שהקונגרס יחזירם למוטב.

„החובה עלינו לבחר בנ. נ.“, חוה את דעתו עוד איש אחד, אבל סתם לא פרש מדוע.

היושב-ראש נגמגם בלשונו בדברים שאינם ברורים ושמשתמעים לכמה פנים.

תוצאת הבחירה: בט' דעות כנגד ר' נבחר נ. נ. בתור קנדידט. אחרי ימים מועטים היתה האספה הכללית של „משלמי-השקלים“, וכמעט „פה אחד“ נבחר נ. נ. להיות ציר הציוניים של רוסטוב. אבל אין מול לישראל, ולציוני רוסטוב ככלל זה; נ. נ. חזר מדעתו ולא נסע לונדנה...

מקצה שלשה או ארבעה שבועות שוב נודמנו באספה ציונית בעל המחאה ואותו האיש, שחווה את דעתו, שחובה על הציוניים לבחר בנ. נ. אלא שסתם ולא פרש מדוע, ואותו בעל המחאה הוכיח את זה על פניו על תתו את „קולו“ לנו, וברר לו בפרוטרוט שבבחירה כזו סטרו הציוניים ברוסטוב את פני עצמם.

„רואה אני עתה, כי הצדק אתך — השיב זה — ואולם אז נראה לי, שהיושב ראש חפץ דוקא שנבחר בנ. נ. — ועל כן בחרתי בו“...

וקודם שאפנה אל זכרונותי בדבר האסיפה הגלילית, שהיתה ביקטורינוסלב, אקבע פה מקום עוד לעובדה אחת.

כאחת הערים שב הציר מן הקונגרס. המון רב התאסף באולם גדול לשמוע מה יספר זה על אדות הקונגרס. והנה מכל דבריו רק שתיים נשמעו:

- (א) שלא בא שום איש לקבל את פניו בבית הנתיבות בלונדון;
- (ב) שהתופנים בהכופש היו ביוקר...

ותו לא מירי? והקונגרס??
על אדות זה לא ידע מה לספר, כי ראה ולא ידע מה ראה, שמע ולא ידע מה שמע...

במשיכת כתפים למעלה ובאותות אירצין גדול עזבו הנאמרים את האולם כשנתבקש אחרי כן „הציר“ הנכבד הזה מהעיר הסמוכה לסור שמה ולספר את אשר ראה ואת אשר שמע באספת הקונגרס, נזקק לעזרת אחד ממיוודעיו, אשר לא נסע ללונדון ואשר לא היה ממילא באספת הקונגרס, ויחבר הוא בשבילו „שביל“ „הציר“ — דין וחשבון על פי מכתבי העתים העבריים ואת „דין וחשבון זה קרא „הציר“ לפני הקהל...
ומי ימנה מספר „צירים“ כאלה?

הנני מותח קו ומבדיל בין זכרונותי שספרתי עד כאן, ובין זכרונותי על דבר האספה הגלילית, שהריני מוכן לספר מכאן ואילך. הזכרונות שספרתי למעלה עלולים לברת את דעתם של קוראיהם, אלמלא היו מעציבים כל כך מצד הדבר האמור מהם, ואולם זכרונותי על דבר האספה הגלילית אינם דומים אף במקצת מן המקצת אליהם. מספר אני אותם רק כבדי להוכיח, שאינו די אם אדם מישראל חננו אלהים בלב תם והנהו בעל נפש, שמתרככת על נקלה, או

„משורר“ כזה, המסוגל לכל היותר רק לחרוז לפעמים חרוזים ק'ים, ואשר עניות כשרוני וחוסר טעמו נראים באופן בולט כל כך על כל צעד וצעד, והוא עומד גם הוא אצלנו כראש.

„מי עור כי אם עברי!“
ו„תושיה“ בהוציאה את הקובץ הזה עברה הפעם על „לפני עור לא תתן מכשול“.

המחבר, בהנישו בראש הספר „מנחת זכרון“ לכל אחיו ואחיותיו הקטנים, יאמר: „ואקוה כי בקרב הימים עוד הרבה מתנות אנישה לכם, אם אך תהיו מקשיבים, חרוצים, הנונים ותמימים“.
ילדים אמללים! זו תורה וזה שכרה...

ש ו פ ר

פיליטון

מעט זכרונות.

מעט זכרונות, כמדומני שהשעה צריכה לכך. והזכרונות לא מעבר ישן נושן המה; אף שככה דקה של אבק עוד לא כסתה אותם. חיים ורעננים הם בזכרוני, כי רק שנה אחת וירחים אחדים עברו עליהם, ואולם כמדומני ש„ילדותם“ אינה פוחתת את ערכם אף במעט ואינה מקטנת את דמותם, כי סוף סוף לא זכרונותי הם, כשהם לעצמם, כי אם יש להם איזה ערך היסטורי; ובנידון זה — לא ברוב שנים חכמה.

הימים האלה האלה ימי הבחירות, ימי הקונגרס הולכים ומתקרבים אלינו. הציוניים לעריהם ולאגודותיהם מתכנסים לשיבות ובחורים „צירים“, לשלחם אל הקונגרס בבחינת „שלוחי-עם-ישראל“. עוד שבועות אחדים והיהודי יחגור עוד הפעם את עצביו ובלב הולם ישב ויחכה לשמועות ולבשורות „משם“. כמדומה לי, שבשעה כזו מצוה עלינו לפשט מעט במעשינו. הבה נראה, איך אנחנו בוחרים ואת מי אנחנו בוחרים. נסתכל מעט בקלסתר פניהם של רוב צירינו „עושי ההיסטוריה שלנו“, ולאורך גיטא, נחזה גם את המותם של רוב ציונינו. קדמונינו הורונו: „שלוחו של אדם כמותו“ — ואנחנו יכולים להוסיף: כמוהו כשלוחו. נראה כמה משתמשים הציוניים בכובד ראש ביחוסם אל עניני הציוניות וכמה היא, הציוניות, תופסת מקום נכבד בלבם ובמוחם.

והמקורים, שבהם אני שואב את זכרונותי אלה, הם: האספה הגלילית, שהיתה בשנה שעברה ביקטורינוסלב, ובחירת הצירים להקונגרס בשנה שעברה בעיר מושבי, ברוסטוב היושבת על נהר דן.

על פי הסדר עלי להתחיל בבחירת הצירים להקונגרס ברוסטוב. מכיון ששאלה בחירת הצירים היא שאלה חמורה וצריכה עיון, בשביל שלא נכשל הלילה, באנשים שאינם מהוגנים, על כן הוסיף היושב-ראש על מספרם הרגיל של חברי-הוועד עוד אנשים אחדים, בכדי להתיעץ יחד במי לבחר בתור קנדידטים, ולהציעם אחרי כן לפני האספה הכללית של כל „משלמי-השקל“, כביכול הציוניים, — והיה מספר כל אנשי-הוועד י"ג.

היושב ראש מצלצל בפעמונו, פותח את האספה ומודיע, שכו ביום הודיע אותו על פי הטלפון האדבוקט המושבע נ. נ. שאם יבחרו בו בתור „ציר“, שלוח מהציוניים דפה, להקונגרס, לא יסרב להציוניים ויסע.

צריך אני להפסיק פה את ספורי ולהבליע במקום זה מאמר מוסגר קטן.

בבחינת „אינטליגנט מוסמך“ רחוק הוא נ. נ., ככל יתר אחיו האינטילי-גנטים המוסמכים דפה, בתכלית הריחוק מכל עניני היהדות, ומעולם לא שמע איש ומעולם לא ראה איש, שהוא מתעסק בהציוניות, שהיא תופסת אף מקום כל שהוא בלבו, שהוא מבקר את האספות של הציוניים או שהוא משלם שקל

החפצים באמת, שהניתוח יעלה בידם, הסטודנטים — להם אחת הוא, אם יעלה הניתוח בידי המנתחים אם לא; לנגד עיניהם רק מטרה אחת — ללמוד. עוד מין שלישי — הקרובים של החולה, אותם אינם מניחים אף לכנוס אל חדר-הניתוח; הם פורשים לחדר אחר — וכוכים. אחי — צעק ברמעות שלישי — הן תסעו לונדונה, יודע אני, שיעשו שמה ניתוח, לבן הנני מתחנן אליכם: דאגו להחולה ואל תשכחו גם את הקרובים, שנשארו פה ובוכים..."

לא רק את הרעיון בכללו מסרתי פה; כמעט שהעקתי את דבריו מלה כמלה וכאו וכעתה אינני מכין — איזה ניתוח אמרו לעשות בלונדון ועל מה אותו איש מבקש ומתחנן, אבל לא לבקר את דבריו חפצי; דבר זה אך למותר. חפץ אני רק להוסיף, כי בעוזי את האספה ביחד עם היושב-ראש, שהוא עסקן גדול בציוניות ביקטרינוסלב, סח לי, שהציוניים בעירו נמנו וגמרו: לשלוח את האיש הזה ללונדון, להיות ציר הקונגרס, מפני שהוא יהיה בעין שליח צבור של המון העם. חבל שאינני יודע: אם שלחו אותו אל הקונגרס, ואם שלחו — מה היתה תוצאת עבודתו שם...

א. ל. מיניץ.

נ ד ב ה :

לזכרון כלולת העלמה ק' וואלדענבערג, ביום א' 27/11, נרבת ארבעים ק' ל"בית נאמן" בירושלים. ישעיהו שמעלמאן, פלאצק.

ראזירען אהגע מעסער !

מיון שער-סודער אוי דאס בעסטע פֿיר האר אין בארט, אין איין פֿאר מינוטען קאָן יעדער מענש ויך זעלבסט ראזירען אָהגע מעסער, בלויס עטוואָס פֿירער מיט וואַסער צו מישען און די האָר דאַמיט צו שמירען, די האָר פֿער-שווינדען און דער געזיכט ווירר זויבער און ווייס. מיון סודער איזט פֿון אַרצטע עספֿאַהלען, און איז מותר מן התורה אפילו לכתחלה (גודע ביהודה תניינא חק יו"ד; תפארת ישראל מס' מכות; פתחי תשובה ס' קפ"א). איין שאַכטיל פֿראַנקאָ קאָסטעט 1.20 גל, 1 רובל, מאַרק, 2 שילינג, 2.50 פֿראַנק, 4 שאַכטעלן 8 רובל, 26 שאַכטעלן 10 רובל. געלר מוז מען פֿאַראַויס איינזענדען, פֿער נאַכנאַהטע ווירד ניכט געשיקט. פֿראַגען ווערדען נור אויף דאָסעלט פֿאַסט-קארטען בעאנטוואַרטעט.

J. B. Sakolsky, Place de l'Aurore 30. Antwerpen (Belgien).

Открывается подписка
на 4 тома еще неизданных произведений
(беллетристических)
Н. ПРУЖАНСКАГО.
Цѣна за всѣ 4 тома съ пересылкою и доставкой
4 руб. Въ продажѣ (безъ предварительной под-
писки) цѣна значительно будетъ возвышена.
Всѣ 4 тома выйдутъ въ продолженіи 1902 г. I
т. выйдетъ въ февралѣ.
Подписка принимается у автора (Малая Охта,
Малый проспектъ, д. 34, Спб.).

יבולים רקנות

על ידי כל מיני סחורות בעסעראביען היינו קוקוריוא, חמים, שעורים, שפון, רעפאג, יין, אנוויס וכדומה.

כתבתי: Г. Бѣльцы (Бесс. г.) Л. Розентауко.

שפיגעל-פאבריק ל. אידעלזאק, ווארשא

רימאָרס קאָני 10

עמפֿעלעלט זיין גראָסעס לאַגער פֿאַן פֿערשידענע שפּיענעלע שפּיענעלע אַס, טרעמאַספּיענעלע אויז.

פֿערקויף ענראַט דעמאַיל.

שהוא איש-הרוח בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, ובשביל זה נבחר בו להיות בא-כחו של קהל גדול, במקום שהשאלות המחכות לפתרון תובעות מן הפותרים אותן שכל עמוק ומעשיו, הגיון קר וחד ודעה מיושבת, שאינה עלולה להיות מושפעת על ידי פֿראוות מגוהצות וכיוצא בזה.

בהאספה הגלילית ראינו, כי רק מעטים מהצירים היו באמת מסוגלים לאותה העבודה, שעממו עליהם בוחריהם, ורובא דמנכר מהם — לבנות חמים, לאומיים נעלים וציוניים עילאים.

ואני רק שתי עובדות בשעת האספה אספר. עד הפרק עמדה השאלה: אם להתעסק תיכף בישוב הארץ ואם לא, כלומר: אם מותר להציוניים להעמיד על הקרקע את אלה היהודים, שכבר נמצאים בארצנו הקדושה, או אם צריכים אנחנו לחכות עד קבלת המשטר דוקא ?

כנהוג, היו שפתרו את השאלה הזאת בשלילה, הפריזיריום פרש לחדרו להועיק, איך לערוך את השאלה, בכדי להעמידה על ההכרעה. שעת התרחקות הפריזיריום היא שעת הכושר, בכדי להכריע איש איש את מתנגדיו, וכל אחד מן הצירים מתאמץ להוכיח לרעהו את אמתתה של דעתו בנידון זה.

ואני, כותב הזכרונות האלה, פתרחי את השאלה בחיוב, כלומר: שעד שנשיג את המשטר המקוה, יעמידו על הקרקע את היהודים של א"י. וממילא מובן, שכל מה שהיה בכחי לעשות עשיתי בכדי להטות את חברי לדעתו. חברי היה הפעם איש צעיר לימים, אינני מסופק אף רגע, שאם תבוא הודמנות לידו להקריב את עצמו לקרבן על מזבח אהבתו לעמו, או לא יחשוב הרבה וימסור את נפשו על קדושת האידאל שלו; אבל לא אוכל להכחיד, כי בתשובתו אשר השיב לי, הביאני לידו נסיון גדול — שלא אלבין את פניו בשחוק, אשר רק בקושי גדול עלה בידי להנק אותו בגרוני טרם שיתפרץ בפני השוכתו היתה:

— חלילה לנו מישוב הארץ עתה, אבטונומיה או לא כלום!
שוב מעשה בציר אחד, שהוא גם כן מסור בכל נפשו ולבו אל רעיון שיבת ציון.

על הפרק עמדה השאלה: אם צריכים הציוניים לכלול בהפרוגרמה שלהם גם את הדאגה להיטיב את מצבם החכרי של אחבי בארצות גלותם? עוד הפעם מימינים ומשמאילים, עוד הפעם פורש הפריזיריום. עוד הפעם מלחמת דברים בין הצירים.

אני הוכחתי למתנגדי ברעה זו, כי באותה מדה שנגרלו את סכום החובות על הציוניים, בה כמדה נקטין את מדת יכלתם למלאות אותן, והוא כשיב לי בתרועת נצחון:

— לציוני הכל אפשר!
את הטאי אני מזכיר: בלי חפצי נתמלטה מפי הוספה קטנה:
— מלכד אסיפת השקל ומכירת מניותיו של הבנק... הלא הן שתי המצוות הראשיות החלות על הציוניים...

לא לזולל בכבודם של הצירים האלה באחיי. חלילה לי מזאת. כל מיתרי לבי אומרים שיר הכבוד להם. יודע אני, שאנשים כאלה הם ניצוצות הקדושה שבנפש של אוהבנו; יודע אני, שהם הרם הבריאי, הנוול בגופה של האומה, וכי אלמלא היו לנו אנשי-רוח כמוהם, כי אז היה עמנו יבש כעץ, בלי כל לחלוחית של חיים. את כל זאת אני יודע היטיב ואני מקדישם ומעריצים; אבל גם את זאת אני יודע, כי לא נתנה הארץ למלאכי השרת, כי אנשים כאלה, שאינם מבינים את החיים המעשיים, אינם מסוגלים להתעסק בפתרון של שאלות מעשיות, והציוניים שקלקלו ושלחו אותם בתור צירים, עתידים ליתן את הדין. עוד הוספה אחת.

בין הצירים היה איש אחר, שכפי הנראה מעשרה קבין "לכבות-חמים", שירדו לעולם היהודים, נטל הוא תשעה. הוא דבר יהודית ויבשם את דבריו במדרשים ובמאמרי חז"ל ועשה בדבריו רושם: הוא דבר וככה, וגם רוב שומעיו שמעו ובכו אתו. אפילו היושב-ראש, איש-ברזל, הכובש את עצביו, אף הוא בין ריפי עיניו התנוצצה דמעה. והאיש הזה לא רק בעל כבי הוא, אלא כל דבריו יוצאים מלבו ובכל מלה מלה פרפרה נשמה. כל זה אמת הוא. אבל בכל דבריו יותר מהשתפכות נפש מרה לא היה בהם ולא כלום. וכבר אני היטיב ציטטה אחת ממדבריו. "שלשה מיני אדם בשעת הניתוח. הפרופיסורים המנתחים הם

ערשיינט יעדע וואך.

די דריי פֿערטאגגעבענע יאהר זינט דער יוד ערשיינט פֿערשטארען אונז איצטער א סך צו רעדען וועגען די נוטצען פֿון אזא צייטונג וואָס רעדט צום פֿאלק זייט זיין שפראך וועלכע ער פֿערשטעהט און אין וועלכער ער פֿיהרט זיין טעגליך לעבען. זיין ברייטע שפראך איז פֿון די עטליכע יאהר אונזערע לעזער גענוג בע- קאנט. מיר ווילען נור זאגען אז דער יוד בלייבט ווי ביו אהער טריי און איבערגעבען זיין פֿאלק אין זיינע פֿאלקס-אידעאלען און הייליגסטע געפֿיהלען. דער יוד לעבט מיט זיינע לעזער איין לעבען אין זיינע פֿריינד און ליידי, און העכער פֿון אלעס איז פֿאר איהם די אינטערעסען און דאָס גליק פֿון זיין פֿאלק אזוי אז יעדעס יו- דישע הויז, יעדע יודישע פֿאמיליע געפֿינט אין דעם יוד אַ טרייען פֿריינד.

מיר קענען זיך אויך נישט בעקלאַגען אויף דאָס יודישע פובליקום. פֿערשיעדענסטע קלאַסען פֿון אונזער פֿאלק האָבען אונז ביו איצטער הערויסגעוויזען זייער צופֿריעדענהייט פֿון דעם יוד און דאָס גוט אונז קראַפט און מוטה אויף דעם נייעם פֿיערטען יאהרגאנג אויך ניט צו שפּאַרען קיין מיה און הוצאות אום צו פֿערבע- סערן דעם יוד: די איינציגע צייטונג פֿאר דעם יודישען פֿאלק אין דער שפראך וואָס ער רעדט און פֿערשטעהט. די איינציגע צייטונג וועלכע קענען לעזען קליין און גרויס, יונג און אלט.

דורך דעם יוד קענען די לעזער זיך בעקענען מיט די ווערק און שאַפֿונג פֿון אונזערע בעסטע יודישע פֿאלקס שרייבער אזוי אויך מיט די בעסטע יודישע שריפטשטעלער וועלכע שרייבען אין העברעאיש און אין אלע אייראָפּעאישע שפראַכען. ווייל אין יוד שרייבען אלע אויף אַ שפראַך וואָס דאָס יודישע פֿאלק רעדט און פֿערשטעהט.

ביהער זענען געווען אין דעם יוד אַרטיקלען פֿון די דאָזיגע שרייבער:

אבראָמאָוויטש ש. י. (מענדעלי כוכר ספרים), מ. א. אייזענשטאַט דר. אמת, אשש, ביאַליק ח. נ., בעל מחשבות, בערנפֿעלד ש. דר., בן-עבי, בריינין ר., דינגוואָהן י., הורוויץ ח. ד., האַרדעי אבנד, וויסעבערג י. י., א. זינגער, יפה ל., לוריא יוסף דר., לילענבלום מ. ל., לעווינסקי א. ל., לעווין ש. דר., מאַנדעלשטאַם מ. פּראָפּ, נאמבערג ה. ד., ספּעקטאָר מ., פינסקי ד., פּרוג ש., פֿריעדבערג. ש., פֿרישמאַן דוד, פּרץ י. ל., רייזען א., ציטראַן ש. ל., קלויזנער יוסף, ראבינצקי י. ח., ראָזענפֿעלד סאַררי, ראָזענפֿעלד ש., ראַבינאָוויטש א. ו., שאַך פֿאַביוס, שולמאַן א., שטיינבערג י., שלום עליכם און נאָך פֿיעל אַנדערע.

- די ביזאָהערדיגע פּראַגראַם פֿון "יוד" ווערט פֿון ניי-יאהר פֿער גרעסערט און וועט בעשטעהן פֿון די פּאַלגענדע אבטהיילונגען: I. לייטאַרטיקלעך. II. פובליציסטיק. III. פּאַליטישע איבערזיכט. IV. די יו-דישע וועלט. V. אַלגעמיינע וועלט-נייעס. VI. צייטונגס-שטימען. VII. יודישע שטעדט און שטעדטליך. VIII. צווישען אונז נערעדט. IX. צייטונגען פֿון דער וואָך. X. מען שרייבט אונז. XI. בעלעטרעסטיק. XII. שירים. XIII. היסטאָרישעס. XIV. ארץ ישראל. XV. ביאָגראַפֿיעס. XVI. פּאפּולערע וויסענשאַפֿטליכע אַרטיקלען XVII. קריטיק. XVIII. פֿעליעטאַנען. XIX. די נרויסע וועלט. XX. נייעס אויס דער וויסענשאַפֿט.

די רעדאַקציע פֿון "יוד" האָט אין איהר פּאַרטפֿעל פֿיר דאָס נייע יאהר פֿיעל אַריגינעלע אַרטיקלען פֿון אונזערע בעסטע און בעליענטעסטע שרייבער, פֿיר די אלע אָנגערופֿענע אבטהיילונגען.

מיט דער ערשטער נומער

פֿון דעם נייען יאהר וועלען אלע אבאָנעמענטן בעקומען

אומזיסט א וואנד-קאלענדאר

פּראַכטפֿאַלל געדרוקט אין 3 פּאַרבען, וועלכער וועט ניטצען דאָס נאַצע יאהר פֿיר יעדעס יודישע הויז.

אלע נייע אבאנעמענטן

וועלען בעקומען אומזיסט דעם אָנהויב פֿון דער ערצעהלונג

"חשמונאים" פֿון א. ש. פֿריעדבערג

און אויך די ערשטע ערצעהלונגען פֿון דער סעריע

"ה ליינע מענשעליך" פֿון שלום עליכם.

די נייע אבאָנעמענטן וואָס שרייבען אויס דעם יוד אויף דעם יאהר 1902 פֿאַר ניי יאהר, וועלען בעקומען אומזיסט אלע נומערן פֿון יוד פֿון דער וואָך אָן ווען עס וועט אָנקומען זייער געלר.

אבאנאמענט פרייז פון דעם יוד

יעהרליך — 5 רובעל, האַלביעהרליך — 3 רובעל, פֿיערטעליעהרליך — 1 רובעל 50 קאָפּ, פֿאַר 1 מאָנאַט 60 קאָפּ, יעהרליכע אבאָ- גענטען קענען אויך אויסצאָהלען די 5 רובעל אין 3 ראַטען: בייס אבאָנירען: 2 רוב, דעם 1-טען אפריל: 2 רוב, און דעם 1-טען אַויגוסט די לעצטע ראַטע — 1 רובעל.

„די יודישע פאמיליע“

א מאנאטליכער יודישער זשורנאל פיר ליטעראטור און וויסענשאפט.

אונטער די רעדאקציע און מיטארבייטער פון די בעסטע יודישע שרייבער.

אינע פון די הויפטצוועקען וועלכע מיר האבען זיך פֿאַרנעמטעלט בשעת מיר האָבען צוגעטרעטען צו דער אויסגאבע פֿון דעם „יוד“ איז געווען: אַבצוהיען אונזערע פֿאַלקסמאָסען, וואָס פֿערשטעהען קיין אַנדער שפּראַך אויסערין וואַרנאָן, פֿון די שעדליכע וואַרנאָן בינליך. און אַמעריקאַנישע ראַמאַנען, וועלכע פֿערדאַרבען זיין געשמאַק, זיין כאַראַקטער און פֿערטומלען איהם דעם מאַה. מיר זעהען אָבער, אז דער יודישער לעזער אין איין צייט, ווען ער ליינט דעם „יוד“ ליינט ער אויך אליין וואָס עס קומט איהם נור אין האַנד אַרײַן, ניט איבערקלערענדיג, צי עס איז ניטצליך אַזא לעזען אָדער גאר שעדליך. דאָס פֿאַלק קען אָבער ניט פֿעל איבערקלויבען, וואָרעם אַ הויך עטליכע גוטע ראַמאַנען האָט אונזער פֿאַלק קיין אַנדער שפּײַז ניט געהאַט ווי דער געוויסער סאַרט ביכער מיט די שרעקליכע מעשׂות, וואָס זענען נישט געשמײַנען און נישט געפֿלויגען.

כדי צו געבען אונזער פֿאַלק אַזײַנע ווערק, וואָס זאָלען איהם זיין איינערעסאַנט, אי ניטצליך, האָבען מיר בעשלאָסען פֿון נײַ-אַהר אָן אַרויסצוגעבען אַ מאַנאַטליכען זשורנאַל, וואָס וועט ערשיינען אונטער דעם נאָמען:

„די יודישע פאמיליע“

דאָס וואָס איז ניט מעגליך צו געפֿינען אין אַ צײַטונג, ווייל איבער די טעגליכע צײַטונגס נײַעס און לעבענס פֿראַגען קען מען ניט דור-קען קיין גרויסע ווערק, וועלען די לעזער אין זשורנאַל „די יודישע פֿאַמיליע“ געפֿינען — באַנצע ווערק אַרייַנגעלע און איבערזעצונגען פֿון די בעסטע יודישע און די בעוואוסטע אייראָפּעאישע שרייבער.

בכלל וועט דער זשורנאַל „די יודישע פאמיליע“ זיין רייך אין אינהאַלט און וועט ענטהאַלטען פֿאַלגענדע אַבטהײלונגען: א) גרויסע און קליינע ראַמאַנען און ערצעהלונגען פֿון יודישען לעבען אין די נײַע און אין די אַלטע צײַטען. — ב) היסטאָרישע און וויסענשאַפֿטליכע אַרטיקלען. — ג) רײַזע בעשרײַבונגען אין די ווייטע מדינות, אויך ערצעהלונגען פֿון דער נאַטור געשיכטע. — ד) לעבענס-בעשרײַבונגען פֿון בעריהמטעמענער און פֿרויען. — ה) בעשרײַבונגען ווענען אַלע לענדער וואו יודען וואָהנען, איבערהויפט אַרץ ישראל. — ו) קריטיק איבער נײַע ביכער און ביבליאָגראַפֿיע. — ז) ניטצליכע ידיעות וואָס יעדער מענטש דאַרף וויסען אין זײַן הויז, זיין פֿאַמיליע. — ח) נײַע ערפֿינדונגען, אַנעקדאָטען, גלייכע ווערטליך, פֿאַלקסליעדער, שפּריכווערטער און שכל'דיגע רעד פֿון גרויסע לײַט.

אויסער דעם וועט אין מאַנאַטליכען זשורנאַל זיך געפֿינען אַ בעשמענדיגע אַבטהײלונג מיט דעם טיטעל

ראש חדש

וואו עס וועט גערעדט ווערען ווענען טעגליכע און וואָכענדיגע יודישען לעבען אין ה'דש.

דער זשורנאַל וועט ערשיינען פֿון נײַ-אַהר אָן פינקטליך יעדען מאנאט אַ ביכעל

יעדעס ביכעל וועט האַלטען 4 דרוקבאַגען. גרויסעס פֿאַרמאָט (64 זײַטען) געדרוקט אויף שענעם פֿאַפּיר מיט נײַע שרײַט.

אַבאַנאַמענט פֿרייז פֿון דעם מאַנאַטליכען זשורנאַל „די יודישע פֿאַמיליע“: יעדערליך 4 רובל; האַלבעדערליך 2 רובל; פיערטעליעדערליך 1 רובל. יעדעס מאַנאַטליכע העפֿט 40 קאָפּ.

וויילענדיג אַז דער נײַער זשורנאַל זאָל צווישען די יודישע פֿאַמיליעס פֿערברײַטערט ווערען און אויך אַז אונזערע אַבאַנאַמענטן פֿון „יוד“ זאלען בעקומען דעם זשורנאַל צוזאַמען מיט דער צײַטונג האָבען מיר בעשלאָסען אַז פֿאַר די אַבאַנענטען פֿון „יוד“ איז דער פֿרייז פֿון דעם מאַנאַטליכען זשורנאַל:

1 רובל „די יודישע פאמיליע“ 1 רובל

נור 1 רובל (פֿאַרמאָט 50 קאָפּ).

מיר ווילען האַפֿען אַז אונזערע לעזער און גוטע פֿריינד וועלען זיך מיה געבען צו פֿערברײַטען אונזער וואַכענבלאַט מיט דעם מאַנאַט-ליכען זשורנאַל, ווייל אַזאַ ביליגער פֿרייז איז אויסגערעכענט אויף אַ גרויסע צאָהל אַבאַנענטען.

די אַבאַנענטען וואָס שרײַבען אויס דעם „יוד“ אויף אויסצאהלען אין ראַטען קענען אויך דעם זשורנאַל „די יודישע פֿאַמיליע“ אויסשרײַבען אויף אויסצאהלען אין די ערשטע צוויי ראַטען פֿון „יוד“: ביים אַבאַנירען 50 קאָפּ, און 25 קאָפּ. פֿאַרמאָט און דעם 1-טען אַפּריל 50 קאָפּ, און 25 קאָפּ. פֿאַרמאָט.

די אַדרעססע: Administration „Der Jude“ Krakau, Gertrudagasse Nr. 16.

פֿיר רוסלאַנד: Товарищество „Ахиаסף“, Варшава почтовой ящикъ 25. פּערזענליך: טוואַראַ 6.

וויכטיגע בעמערקונגען פֿיר די אַבאַנענטען.

אום די אָרדנונג צו האַלטען איז נײַטהײַג אַז:

- 1) יעדער זאל אויסשרײַבען „דעם יוד“ און „די יודישע פֿאַמיליע“ צײַטליך, און ניט וואַרטען ביז די לעצטע מינוט, כדי מען זאָל קענען אַלעס פֿער-אַדרענען פֿריהער און פינקטליך יעדען די צײַטונג און דעם זשורנאַל צושיקען. — 2) ביים אַרוינשיקען דאָס געלד זאָל יעדער שרײַבען די אַדרעסע דײַטליך. נישט פֿערצוגט און פֿערדרעהט. — 3) דאָס געלד קען מען שיקען דורך פֿאַסטאָנווייזונגען, גאר מען דאַרף געדענקען די אַדרעסע צו שרײַבען דײַטליך אויף דער אַדרעס קופֿאָן פֿון פֿאַסטאָנווייזונג און ניט יוצא זיין מיט דעם אַדרעס וואָס איז געשריעבען אויף דער צווייטער העלפֿט וועלכע בלייבט בײַ דער פֿאַסט. — 4) יע-דעם מאָל וואָס מען ווענדט זיך צו „אַחיאסף“ ווענען דעם „יוד“ און „די יודישע פֿאַמיליע“ מוז מען שרײַבען דעם נומער וואָס איז געדרוקט אויף דער אַדרעסע און אויך די שטאָרט וואו דער אַבאַנענט וואָהנט.

אונזערע קאַרעספּאָנדענטען וועלכע ווענדען זיך מיט אַרטיקלען, קאַרעספּאָנדענציעס, ברײַען וכדומה צו די רעדאַקציע פֿון „יוד“ אָדער „יודישע פֿאַמיליע“ בעמען מיר אויף די אַדרעסע. צו הברה „אַחיאסף“ צו שרײַבען: פֿיר די רעדאַקציע „יוד“ אָדער „יודישע פֿאַמיליע“ כדי מען זאָל וויסען צו וועלכע אויסגאבע דער שרײַבער ווענדט זיך.